

Dit rapport is een uitgave van het NIVEL.
De gegevens mogen worden gebruikt met
bronvermelding.

Vooronderzoek verbetering kwaliteit huisartsenzorg in achterstandsgebieden grote steden

M. Nielen
R. Verheij
D. de Bakker
W. Devillé

U vindt dit rapport en andere publicaties van het NIVEL in PDF-format op: www.nivel.nl

ISBN 978-90-6905-880-1

<http://www.nivel.nl>

nivel@nivel.nl

Telefoon 030 2 729 700

Fax 030 2 729 729

©2007 NIVEL, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het NIVEL te Utrecht. Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoud

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1 Inleiding	9
2 Vraagstellingen	11
3 Methode	13
3.1 Onderzoekspopulatie	13
3.2 Koppeling LINH met GBA	13
3.3 Data-analyse	13
4 Resultaten	17
4.1 Kenmerken onderzoekspopulatie	17
4.2 Meest voorkomende gezondheidsklachten in achterstandsgebieden	18
4.3 Verschillen in de meest voorkomende gezondheidsklachten tussen achterstandsgebieden en andere stedelijke gebieden in Nederland	18
4.4 De geschatte werklast van de huisarts voor de meest voorkomende gezondheidsklachten in achterstandsgebieden	20
4.5 Gezondheidsproblemen bij specifieke groepen patiënten in achterstandsgebieden	25
5 Samenvatting van de resultaten	29
6 Discussie	31
6.1 Vergelijking met andere onderzoeken	31
6.2 Verklaringen	31
6.3 Sterke en zwakke punten van het onderzoek	32
6.4 Mogelijke interventies voor gezondheidsbevordering en afname werklast van de huisarts	33
7 Conclusies	35
Literatuur	37
Bijlage A: Aanvullende tabellen	39

Voorwoord

Het voorliggende rapport probeert meer inzicht te krijgen in de vraag welke specifieke gezondheidsklachten naar verhouding in achterstandsgebieden meer voorkomen in vergelijking met andere wijken in Nederland en onder welke specifieke groepen patiënten (zoals specifieke leeftijdsgroepen, mensen met een lage sociaal-economische status en/of allochtonen) deze aandoeningen dan het meest voorkomen.

Het is een vooronderzoek voor het volledige onderzoek dat de werkgroep achterstandswijken van de LHV voor ogen heeft: het verbeteren van de gezondheid van patiënten in achterstandspraktijken door middel van gerichte interventies voor veel voorkomende gezondheidsklachten. Het is echter nog onbekend welke klachten of gezondheidsproblemen in achterstandswijken prioritair aangepakt moeten worden met specifieke interventies om de meeste gezondheidswinst te behalen en of dergelijke aandoeningen wel bestaan. Zijn het de meest voorkomende gezondheidsproblemen of problemen met de meeste werklast of een combinatie van beide factoren? Moeten de interventies vooral gericht zijn op het verbeteren van de gezondheid van de patiënten of op de werklast van de huisartsen? En voor welke klachten en problemen bestaan er kostefficiënte interventies?

Het onderzoek heeft gebruik gemaakt van de gegevens van het Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg en gekoppeld met gemeentelijke basisadministratie gegevens (GBA) en de achterstandsindex uit 2003.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de werkgroep achterstandswijken van de Landelijke Huisartsen Vereniging. De resultaten zullen besproken worden op een werkconferentie voor artsen uit achterstandswijken. Hier zal men trachten verantwoorde keuzes te maken bij het opzetten van mogelijke interventies.

Utrecht, 2007
Mark Nielen
Robert Verheij
Dinny de Bakker
Walter Devillé

Samenvatting

Het doel van dit vooronderzoek was om meer inzicht te krijgen in de vraag welke specifieke gezondheidsklachten naar verhouding in achterstandsgebieden meer voorkomen in vergelijking met andere wijken in Nederland en onder welke specifieke groepen patiënten (zoals specifieke leeftijdsgroepen, mensen met een lage sociaal-economische status en/of allochtonen) deze aandoeningen dan het meest voorkomen. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de werkgroep achterstandswijken van de Landelijke Huisartsen Vereniging. Het doel van deze werkgroep is het verbeteren van de gezondheid van patiënten in achterstandspraktijken en het verlagen van de ervaren werklast in achterstandswijken door middel van gerichte interventies. De resultaten van dit onderzoek zullen worden gebruikt om verantwoorde keuzes te maken bij het opzetten van mogelijke interventies.

In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van gegevens van het Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg (LINH), een landelijk representatief netwerk van huisartsenpraktijken waarin het voorkomen van ziekten en verrichtingen in de huisartspraktijk wordt geregistreerd. Op basis van leeftijd, geslacht en postcode konden de diagnosegegevens en de diagnosespecifieke voorgeschreven medicatie uit 2005 op persoonsniveau gekoppeld worden aan de gemeentelijke basisadministratie gegevens (GBA). Met behulp van de GBA gegevens werd vervolgens de achterstandsindex op basis van 5-positiepostcode, de etniciteit en de stedelijkheid van het postcodegebied waarin de patiënt woont op patiëntniveau aan LINH gekoppeld. In totaal werden gegevens gebruikt van 74 huisartspraktijken met in totaal 291.273 ingeschreven patiënten.

Gekeken naar prevalenties in de huisartspraktijk, waren de meest voorkomende aandoeningen in achterstandsgebieden hypertensie, infectie van de bovenste luchtwegen en eczeem. Vooral infecties van de bovenste luchtwegen, bezoeken voor orale anticonceptie en maagpijn bleken meer voor te komen in achterstandsgebieden in vergelijking met andere delen van stedelijke gebieden. Daarentegen kwamen overmatig cerumen, schouder syndroom/PHS en andere ziekte(n) van het bewegingsapparaat (buiten rug- en schouderklachten) juist vaker voor in andere stedelijke gebieden in Nederland. In achterstandsgebieden kwamen stress, ijzeregebrek en bezoeken voor zwangerschap ongeveer tweemaal zo vaak voor in vergelijking met de referentiegroep. In de referentiegroep kwamen met name overmatig cerumen, andere ziekte(n) van het bewegingsapparaat en acute/chronische sinusitis juist relatief meer voor. Hierbij moet de lezer zich realiseren dat deze verschillen in prevalenties ook te maken kunnen hebben met de toegankelijkheid van de huisartsenzorg in de betrokken wijken, het gedrag van de patiënten en/of het beleid van de huisarts.

De grootste werklast voor de huisarts - gemeten naar het aantal contacten voor een bepaalde ziekte per jaar - bij patiënten die in achterstandsgebieden wonen waren

hypertensie, diabetes mellitus en infecties aan de bovenste luchtwegen. In achterstandsgebieden hebben huisartsen een grotere werklast voor infecties van de bovenste luchtwegen, contacten voor eczeem, bezoeken in verband met orale anticonceptie en maagpijn, terwijl in de referentiegebieden de werklast hoger is voor schouder syndroom/PHS, overmatig cerumen en urineweginfecties. De meeste verschillen tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep worden gevonden in de groep met een leeftijd tussen de 19 en 64 jaar en ziekenfonds verzekerden (lage SES). De grootste verschillen tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep werden gevonden voor hoge bloeddruk bij 0-18 jarigen (OR=7,5), maagpijn bij niet westers allochtonen (OR=1,9), maagpijn onder particulier verzekerden (OR=1,8), maagpijn onder 19-64 jarigen (OR=1,7) en orale anticonceptie onder particulier verzekerden (OR=1,6).

Wat betreft de verbetering van de gezondheid van patiënten in achterstandsgebieden, valt het meeste rendement te halen door gerichte interventies bij aandoeningen die het meeste voorkomen in achterstandsgebieden.

De werklast voor de huisarts kan op twee manieren worden verbeterd, namelijk door:

- 1 het terugdringen van het aantal patiënten met een bepaalde aandoening met behulp van preventieve maatregelen, zoals verbetering van leefstijl;
- 2 het verminderen van het aantal contacten voor een bepaalde aandoening.

Tenslotte kunnen interventies gericht worden op het voorkomen van co-morbiditeit of het ernstiger worden van een aandoening.

1 Inleiding

Het doel van dit vooronderzoek is om meer inzicht te krijgen in de vraag welke specifieke gezondheidsklachten naar verhouding in achterstandsgebieden meer voorkomen in vergelijking met andere wijken in Nederland en onder welke specifieke groepen patiënten (zoals specifieke leeftijdsgroepen, mensen met een lage sociaal-economische status en/of allochtonen) deze aandoeningen dan het meest voorkomen. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de werkgroep achterstandswijken van de Landelijke Huisartsen Vereniging. Het doel van deze werkgroep is het verbeteren van de gezondheid van patiënten in achterstandspraktijken en het verlagen van de ervaren werklast in achterstandswijken door middel van gerichte interventies. De resultaten van dit onderzoek zullen worden gebruikt om verantwoorde keuzes te maken bij het opzetten van mogelijke interventies.

Achterstandswijken zijn wijken waarin de bevolking grotendeels in een sociaal-economische zwakke positie verkeert en waarin veel overlast en onveiligheid voorkomt. De verbetering van de situatie in achterstandswijken heeft recent prioriteit gekregen bij de minister van Wonen, Wijken en Integratie door het aanwijzen van 40 wijken die moeten transformeren van probleemwijk naar prachtwijk. Achterstandsgebieden bevinden zich over het algemeen in stedelijke gebieden, zoals Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag. In achterstandswijken wonen relatief veel lager opgeleiden en mensen met een laag inkomen, maar ook relatief veel niet-westerse allochtonen (Uiters et al., 2005). Er is bestaat een grote overlap tussen deze risicogroepen voor een slechtere gezondheid: niet-westerse allochtonen in achterstandswijken zijn vaker laag opgeleid en hebben een lager inkomen. Sinds 1996 bestaat er een beleid voor de huisartsenzorg in achterstandsgebieden, geïnitieerd door de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV) in samenwerking met Zorgverzekeraars Nederland (ZN) (Rasch, 1998; Verheij et al., 2000). Het beleid is gericht op:

- 1 het behoud van de beschikbaarheid van kwalitatief goede huisartsenzorg in achterstandsgebieden;
- 2 het opheffen van de discrepantie tussen werklast en inkomen van de huisartsen; en
- 3 het behoud van het plezier in het werk van deze huisartsen.

Lager opgeleiden leven gemiddeld korter en brengen tien tot vijftien jaar minder lang door in goede gezondheid in vergelijking met mensen met een hoger opleidingsniveau (Van Hertem et al., 2002). Tevens hebben laagopgeleiden vaker chronische aandoeningen en ook vaker meerdere aandoeningen. Relatief grote verschillen zijn er tussen opleidingsgroepen wat betreft lichamelijke beperkingen, ervaren gezondheid en gewrichtsaandoeningen (Wester et al., 2005). Mogelijke verklaringen voor deze verschillen zijn dat zij relatief vaak in een ongezonde omgeving wonen en werken, een ongezondere leefstijl hebben, minder (kwalitatief goede) zorg ontvangen en/of dat er

sprake is van een ongunstige invloed van biologische of genetische factoren. Zowel het opleidingsniveau als het inkomen hebben een onafhankelijke invloed op zorggebruik. Rekening houdend met het feit dat mensen met lagere inkomens vaker gezondheidsproblemen hebben, bezoeken ze toch nog iets vaker de huisarts. Ze worden ook iets vaker opgenomen in het ziekenhuis dan mensen met hogere inkomens (Reijneveld et al., 2000; Verheij et al., 2002; Verkleij en Verheij, 2003).

Sinds 1996 bestaat er een achterstandsvergoeding voor huisartsen, die in 2004 werd geactualiseerd door een herijking van de achterstandsindex voor alle buurten in Nederland (Van der Velden et al., 1997; Devillé et al., 2003a). De achterstandsindex wordt berekend met de adressendichtheid van een buurt, het percentage niet-actieven, het percentage niet-westerse allochtonen en het gemiddeld inkomen van de inkomensontvanger. Op basis van deze systematiek kregen de huisartsen een toeslag per ziekenfondspatiënt woonachtig in een erkend achterstandsgebied. Deze aanvulling op het inkomen van de huisarts compenseert het grotere zorggebruik in de achterstandsgebieden (Verheij et al., 2001).

Naast de aanvulling op het inkomen van individuele huisartsen, wordt er per patiënt een bedrag gestort in per regio of stad opgezette achterstandsfondsen. In 2003 werd het beleid van de achterstandsfondsen geëvalueerd, waarbij naar voren kwam dat projecten in achterstandsgebieden voornamelijk gericht waren op de zorgverleners. Zo werd de werklust verlaagd door verbetering van de financiële en organisatorische randvoorwaarden (arbeidsomstandigheden) in huisartspraktijken. Relatief weinig projecten waren gericht op de zorgvragers zelf, terwijl het aantal moeilijke patiëntencontacten toegenomen was in vergelijking met vijf jaar eerder (Deville et al., 2003b).

Op het congres “de achterstand moet wijken” dat in oktober 2003 in Amsterdam door de LHV werd georganiseerd, werden de resultaten van de evaluatie besproken. Nadien werd in de LHV de werkgroep huisartsenzorg in achterstandswijken opgericht. Deze werkgroep bestaat uit ervaren huisartsen die werkzaam zijn in achterstandswijken. Zij heeft de nodige initiatieven ontwikkeld door de organisatie van werkbezoeken en studiebijeenkomsten en geadviseerd over diverse aspecten van de huisartsenzorg in achterstandswijken. Sinds kort bestaat er ook regelmatig afstemming met de beleidsmedewerkers van de vier achterstandsfondsen uit de grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht). Vanuit het bovengenoemde overleg wordt in toenemende mate een gebrek aan kennis ervaren over de vraag welke specifieke groepen patiënten in achterstandswijken al of niet specifieke gezondheidsklachten hebben. Meer inzicht op dit vlak zou het mogelijk moeten maken om de zorg in achterstandsgebieden nog beter af te stemmen op de behoeften van deze specifieke groepen patiënten in achterstandswijken. Wanneer het duidelijk is welke specifieke aandoeningen het meeste voorkomen in achterstandsgebieden, kunnen vragen over toegankelijkheid en kwaliteit van de zorg in achterstandsgebieden nader onderzocht worden. Uiteindelijk kan dit ook de werklust van huisartsen in achterstandsgebieden verlichten.

2 Vraagstellingen

Het vooronderzoek verbetering kwaliteit huisartsenzorg in achterstandsgebieden grote steden moet een antwoord geven op de volgende vragen:

- 1 *‘Welke gezondheidsklachten/diagnoses zijn de meest voorkomende onder bewoners van achterstandsgebieden?’*
- 2 *‘Verschillen deze meest voorkomende gezondheidsklachten/diagnoses in achterstandsgebieden van de gezondheidsproblemen in andere delen van stedelijke gebieden in Nederland?’*
- 3 *‘Hoe groot is de geschatte werklast van de huisarts voor de meest voorkomende gezondheidsklachten/diagnoses bij bewoners van achterstandsgebieden?’*
- 4 *‘In hoeverre concentreren gezondheidsproblemen die relatief veel voorkomen in achterstandsgebieden zich bij specifieke groepen patiënten, zoals bijvoorbeeld mensen met een lage sociaal economische status, niet-westerse allochtonen of de combinatie van beiden?’*

3 Methode

3.1 Onderzoekspopulatie

Het Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg (LINH) is een landelijk representatief netwerk van huisartsenpraktijken waarin het voorkomen van ziekten en verrichtingen in de huisartspraktijk wordt geregistreerd. In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van diagnosegegevens en de diagnosespecifieke voorgeschreven medicatie (gecodeerd door de huisarts met behulp van ICPC codes [international classification of primary care]) (Lamberts en Wood, 1987) in 2005. In dat jaar bestond het LINH netwerk uit 74 huisartspraktijken met in totaal 291.273 ingeschreven patiënten (Verheij et al., 2007). Met behulp van de geregistreerde diagnoses zijn per diagnose ziekte-episoden geconstrueerd met daarbij het aantal contacten met de huisarts voor een bepaalde episode. Een ziekte-episode is de periode tussen het moment dat de diagnose wordt gesteld en het moment dat de ziekte is genezen of de patiënt is overleden. Naast diagnosegegevens van de patiënten in de huisartspraktijk, beschikt LINH over algemene geboortedatum, geslacht, verzekeringsvorm en de vier-positie postcode.

3.2 Koppeling LINH met GBA

Op basis van geboortedatum, geslacht en postcode konden de patiënten op persoonsniveau gekoppeld worden aan de gemeentelijke basisadministratie gegevens (GBA) die beschikbaar is gesteld door het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS). Alleen patiënten die één-op-één gekoppeld konden worden zijn in dit onderzoek betrokken. Dit betrof 80 % van alle patiënten die in de LINH praktijken als vast waren aangemerkt. Met behulp van de GBA gegevens kon vervolgens de achterstandsindex op basis van vijf-positiepostcode (oftewel de cijfers en de eerste letter van de postcode) (Devillé et al., 2003a), de etniciteit en de stedelijkheid van het postcodegebied waarin de patiënt woont op patiëntniveau aan LINH gekoppeld worden. Het was nog niet mogelijk om inkomensgegevens of opleidingsgegevens te koppelen aan de GBA-gegevens. In plaats daarvan werd verzekeringsvorm (ziekenfonds of particulier) gebruikt als maat voor sociaal-economische status (SES) (grofweg waren de 60% laagste inkomens via het ziekenfonds verzekerd en de 40% hoogste via een particuliere verzekering).

3.3 Data-analyse

Voor de statistische analyses werd gebruik gemaakt van de gegevens van alle vast ingeschreven patiënten in de aangesloten LINH-praktijken, die in sterk stedelijke of zeer sterk stedelijke gebieden wonen (een omgevingsadressendichtheid van minimaal 1.500

[Den Dulk et al., 1992]). Praktijken waarvan minder dan een half jaar gegevens beschikbaar waren werden geëxcludeerd.

Voor de groep patiënten, die in achterstandsgebieden wonen, werden de prevalenties van de door de huisarts geregistreerde gezondheidsklachten berekend. Per patiënt was er slechts één ziekte-episode mogelijk per aandoening per jaar (jaarprevalenties). Indien er meerdere episoden per aandoening plaatsvonden (zoals bijvoorbeeld mogelijk is bij influenza) werd dit voor de berekening van de prevalenties maar maximaal éénmaal per patiënt meegerekend om de prevalenties van ziekten onderling te kunnen blijven vergelijken.

Verschillen tussen de meest voorkomende gezondheidsklachten en diagnoses in achterstandsgebieden en de gezondheidsproblemen in andere stedelijke gebieden in Nederland (de referentiegroep) worden uitgedrukt in twee verschillende maten: het attributief risico en het relatief risico. Het attributief risico (AR) is het risico verschil, oftewel het absolute verschil tussen de prevalentie in achterstandsgebieden en de referentiegroep (uitgedrukt in aantal per 1.000 patiënten per jaar). Het relatief risico (RR) is de ratio van de prevalentie in achterstandsgebieden en de prevalentie in de referentiegroep. Een RR groter dan 1 betekent dat een aandoening in achterstandsgebieden relatief vaker voorkomt in vergelijking met andere gebieden in Nederland, terwijl bij een RR kleiner dan 1 een aandoening juist minder vaak voorkomt in achterstandsgebieden.

De ziektespecifieke werklast is uitgedrukt als het totaal aantal contacten voor een bepaalde aandoening per 1.000 patiënten per jaar. Vergelijkingen tussen de werklast van de huisarts voor de verschillende klachten en aandoeningen in achterstandswijken en de referentiegroep werden berekend met AR en RR, zoals hierboven beschreven. Tevens is de werklast voor de huisarts berekend voor leeftijdsgroepen, mannen en vrouwen, etnische groepen en SES groepen (ziekenfonds en particulier verzekerden).

In deze analyses is niet gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken, aangezien dit de werkelijk voorkomende verschillen tussen het huisartsenwerk in achterstandsgebieden en niet-achterstandsgebieden zou verdoezelen.

In een laatste analyse werd gekeken naar de gezondheidsproblemen die relatief veel voorkomen in specifieke groepen in achterstandswijken:

- specifieke leeftijdsgroepen (0-18 jaar, 19-64 jaar en 65+ jaar);
- etnische groepen (niet Westers allochtonen en autochtoon/Westers allochtoon); en
- SES groepen (ziekenfonds en particulier verzekerden).

In deze analyses hebben we ons beperkt tot de meest voorkomende ziekteclusters (Van der Linden et al., 2004; Verhaak et al., 2006) in achterstandsgebieden, aangevuld met de meest voorkomende aandoeningen en klachten in achterstandsgebieden die niet binnen deze clusters vallen: Anticonceptie: orale anticonceptie (W11), Hoesten (R05), Dermatomyose (S74), Hooikoorts/allergische rhinitis (R97), Maagpijn (D02), Borstkas symptomen/klachten (L04), Knie symptomen/klachten (L15), Voet/teen symptomen/

klachten (L17), Overmatig cerumen (H81), Vetstofwisselingsstoornis(sen) (T93), Wratten (S03), Andere ziekte(n) bewegingsapparaat (L99), Otitis externa (H70) en Andere gelocaliseerde buikpijn (D06). De gebruikte ziekteclusters zijn gebaseerd op de meest voorkomende clusters van chronische aandoeningen in de huisartspraktijk (Van der Linden et al., 2004) en staan vermeld in tabel 3.1. Met behulp van logistische regressieanalyse werden voor de 25 meest voorkomende ziekteclusters en aandoeningen de relatieve verschillen in odds ratio (OR) tussen de patiënten in achterstandsgebieden en in de referentiegroep bepaald. Bij deze analyses is wel gecorrigeerd voor de samenstelling van de groepen wat betreft leeftijd, geslacht, etniciteit en SES. Het betrof hier dus een correctie van verschillen binnen de subgroepen om zo het effect van het wonen in een achterstandsgebied te kunnen bepalen.

Daarnaast werd de interactie van het wonen in een achterstandsgebied met respectievelijk leeftijd, etniciteit en SES onderzocht. Bij relevante interacties (verandering van de b van de variabele ‘wonen in een achterstandsgebied ja/nee’ van meer dan 10% na toevoeging van de interactieterm in het regressiemodel) werden het effect van het wonen in een achterstandsgebied berekend voor de eerder genoemde subgroepen.

Alle analyses zijn uitgevoerd met SPSS 14.0.

Tabel 3.1 Clusters van de meeste aan de huisarts gepresenteerde klachten en aandoeningen in achterstandsgebieden (>10 per 1.000 patiënten per jaar)*

Cluster	ICPC codes
<i>Hart- en vaten:</i>	
Hartaandoening	K71, K73, K74, K77, K78, K79, K80, K81, K82, K83, K84
Hoge bloeddruk	K85, K86, K87
Coronaire hartziekten	K74,K75,K76
<i>Bewegingsapparaat:</i>	
Nek- en rugklachten	L01,L02,L03,L84,L86
Ernstige aandoeningen nek/schouder	L01, L08, L83, L92
Ernstige, hardnekkige rugklachten	L02, L03, L85, L86
Ernstige aandoening elleboog, pols, hand	L10, L11, L12, L72, L74
Gewrichtsslijtage	L84, L89, L90, L91
<i>Psychische aandoeningen:</i>	
Psychische problematiek bij kinderen en jongeren	P11,P12,P13,P20,P21,P23,P24
Angststoornissen	P01,P74
Depressie	P03,P76
<i>Respiratoire aandoeningen:</i>	
Ontsteking amandelen	R72,R76

Cluster	ICPC codes
Verkoudheid	A77,R72,R74,R75,R76,R80
Bronchi(oli)tis/longontsteking	R78,R81
Astma en COPD	R91,R95,R96
COPD (zonder astma)	R91,R95
<i>Neurologische aandoeningen:</i>	
Migraine/ernstige hoofdpijn	N01, N02, N03, N89, N90, N92
Duizeligheid met vallen	N17
<i>Aandoeningen van de spijsvertering:</i>	
Infectieziekten van het maagdarmkanaal	D70,D73
Ernstige darmstoornissen	D81, D85, D86, D92, D93, D94
<i>Divers:</i>	
Diabetes	T88, T90
Kanker	A79, B72, B73, B74, D74, D75, D76, D77, F74, H75, K72, L71, N74, R84, R85, S77, S80, T71, T73, U75, U76, U77, U79, W72, X75, X76, X77, X81, Y77, Y78
Chronisch eczeem	S86, S87, S88
Acute urineweginfecties	U70,U71,U72
Medisch onverklaarbare klachten (MUPS)	A01, A04, D01, D08, D09, D12, D18, D21, D93, K01, K02, K04, L01, L02, L03, L08, L09, L14, L20, N01, N02, N17, P06, P20, R02, R21, T03, T07, T08

* deze clusters zijn gebaseerd op de gebruikte ziekteclusters in de Tweede Nationale Studie naar ziekten en verrichtingen in de huisartspraktijk (Van der Linden et al., 2004) met uitzondering van de Medisch onverklaarbare klachten (Verhaak et al., 2006)

4 Resultaten

4.1 Kenmerken onderzoekspopulatie

Bij 71 van de 74 praktijken in het LINH netwerk in 2005 was het mogelijk om ziekte-episoden te construeren. De gegevens van de andere drie praktijken zijn niet gebruikt in dit onderzoek, omdat:

- 1 minder dan een half jaar was geregistreerd;
- 2 minder dan 50% van de deelcontacten niet voorzien was van een ICPC-code; of
- 3 het gemiddeld aantal gestelde diagnoses per patiënt minder dan vijf bedroeg.

Van één praktijk waren de cliëntgegevens van 2005 niet beschikbaar, waardoor 70 praktijken met 274.949 patiënten gebruikt konden worden voor de statistische analyses.

Op basis van geboortedatum, geslacht en viercijferige postcode konden 219.822 van de vaste patiënten (80%) gematched worden aan de gemeentelijke basisadministratie (GBA). Na selectie van de patiënten wonend in sterk stedelijke en zeer sterk stedelijke gebieden bleven er nog 83.945 patiënten over: 11.256 personen in achterstandsgebieden en 72.689 personen in de referentiegroep. In tabel 4.1 staan de kenmerken van de twee groepen.

Tabel 4.1 Kenmerken van de patiënten wonend in achterstandsgebieden en in andere stedelijke gebieden in Nederland (referentie)

	Achterstandsgebied (n=11.256)	Referentie (n=72.689)	P-waarde
Leeftijd (SD)	35,2 (21,7)	39,7 (22,6)	<0,001
Geslacht (% vrouwen)	51,6	50,2	<0,01
Verzekeringvorm (% ziekenfonds)	79,8	60,4	<0,001
<i>Etniciteit:</i>			
Autochtoon	44,5%	77,7%	<0,001
Westers allochtoon	9,7%	10,6%	
Niet-westers allochtoon	45,8%	11,7%	

Ten opzichte van de referentiegroep zijn de patiënten uit achterstandsgebieden gemiddeld ruim vier jaar ouder en vaker van het vrouwelijk geslacht. Ook bestond de groep in achterstandsgebieden uit meer ziekenfonds verzekerden (lagere SES) en meer niet-westers allochtonen.

4.2 Meest voorkomende gezondheidsklachten in achterstandsgebieden

De 15 meest voorkomende klachten en aandoeningen in achterstandsgebieden en het gemiddeld aantal contacten per aandoening staan in tabel 4.2. In tabel A1 in de bijlage staat voor alle aandoeningen de prevalentie en het aantal contacten vermeld.

De meest voorkomende aandoeningen in achterstandsgebieden zijn hypertensie, infectie van de bovenste luchtwegen en eczeem. Van de meest voorkomende aandoeningen is het gemiddelde aantal contacten per jaar het hoogste voor diabetes mellitus, hypertensie en astma.

Tabel 4.2 Top 15 meest voorkomende klachten en aandoeningen in achterstandsgebieden en het gemiddeld aantal contacten per aandoening (n=11.256)

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	69,8	2,8
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	65,6	1,6
Contact eczeem/ander eczeem	S88	55,1	1,5
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	49,0	1,4
Hoesten	R05	46,9	1,3
Dermatomycose(n)	S74	46,2	1,3
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	40,1	1,4
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	39,9	1,7
Diabetes mellitus	T90	38,8	3,9
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	37,5	1,4
Astma	R96	33,1	1,9
Rug symptomen/klachten	L02	32,9	1,4
Maagpijn	D02	28,0	1,5
Andere gelokaliseerde buikpijn	D06	28,0	1,4
Slapeloosheid/andere slaapproblemen	P06	27,9	1,5

4.3 Verschillen in de meest voorkomende gezondheidsklachten tussen achterstandsgebieden en andere stedelijke gebieden in Nederland

In tabel 4.3 en 4.4 staan de verschillen tussen de meest voorkomende klachten en diagnoses in achterstandsgebieden in de referentiegroep uitgedrukt als attributief risico (tabel 4.3) en relatief risico (tabel 4.4). In tabel A2 van de bijlage staan voor alle aandoeningen de verschillen tussen achterstandsgebieden en andere stedelijke gebieden in Nederland vermeld.

Omdat het attributief risico een maat is voor absolute verschillen, staan in tabel 4.3 de klachten en aandoeningen die meer voorkomen in achterstandsgebieden in vergelijking met de referentiegroep dik gedrukt. Met name infecties van de bovenste luchtwegen, bezoeken in verband met orale anticonceptie en maagpijn komen meer voor in achterstandsgebieden. Daarentegen komen bezoeken voor overmatig cerumen,

schouder syndroom/PHS en andere ziekte(n) van het bewegingsapparaat (buiten rug- en schouderklachten) juist vaker voor in andere stedelijke gebieden in Nederland.

In tabel 4.4 staan de aandoeningen met de grootste relatieve verschillen tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep, uitgesplitst naar een RR groter dan 1 (een aandoening komt in achterstandsgebieden relatief vaker voor) en een RR kleiner dan 1 (een aandoening komt relatief minder voor in achterstandsgebieden). In de tabel zijn alleen aandoeningen opgenomen die bij minimaal 1% van de patiënten in achterstandsgebieden voorkomen.

In achterstandsgebieden komen stress, ijzeregebrek en bezoeken voor zwangerschap ongeveer tweemaal zo vaak voor in vergelijking met de referentiegroep. In de referentiegroep komt met name overmatig cerumen, andere ziekte(n) van het bewegingsapparaat en acute/chronische sinusitis juist relatief meer voor.

Aangetekend moet worden dat de gepresenteerde absolute en relatieve verschillen in tabel 4.3 en 4.4 niet gecorrigeerd zijn voor verschillen in samenstelling van de groepen wat betreft leeftijd, geslacht, etniciteit en SES om de werkelijke verschillen tussen het voorkomen van aandoeningen in achterstandsgebieden en de referentiegroep in kaart te brengen.

Tabel 4.3 Top 15 van klachten en aandoeningen met de grootste absolute verschillen tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹
		Achterstands- gebied (n=11.256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72.689)	
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	65,6	46,8	18,8
Overmatig cerumen	H81	21,6	35,5	13,9
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	49,0	36,3	12,7
Maagpijn	D02	28,0	15,3	12,7
Hoofdpijn	N01	24,3	13,3	10,9
Contact eczeem/ander eczeem	S88	55,1	45,0	10,0
Schouder syndroom/PHS	L92	7,6	17,3	9,7
Andere gelokaliseerde buikpijn	D06	28,0	18,9	9,1
Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	L99	16,3	25,4	9,0
Rug symptomen/klachten	L02	32,9	24,1	8,8
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	69,8	78,3	8,5
Schouder symptomen/klachten	L08	23,6	15,2	8,4
Dermatomycose(n)	S74	46,2	38,6	7,6
Vetstofwisselingsstoornis(sen)	T93	20,1	27,7	7,6
Crisis/voorbijgaande stressreactie	P02	15,4	7,9	7,5

¹ AR = Attributief risico: het absolute verschil tussen de prevalentie in achterstandsgebieden en de referentiegroep (uitgedrukt in aantal per 1000 patiënten per jaar)

Tabel 4.4 Klachten en aandoeningen met de grootste relatieve verschillen tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep (prevalentie in achterstandsgebieden $\geq 10/1.000$)

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		RR ¹
		Achterstands- gebied (n=11.256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72.689)	
<i>RR > 1:</i>				
Crisis/voorbijgaande stressreactie	P02	15,4	7,9	1,9
IJzergebrekanemie	B80	10,7	5,5	1,9
Zwangerschap: bevestigd	W78	12,7	6,9	1,8
Maagpijn	D02	28,0	15,3	1,8
Hoofdpijn	N01	24,3	13,3	1,8
<i>RR < 1:</i>				
Overmatig cerumen	H81	21,6	35,5	0,6
Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	L99	16,3	25,4	0,6
Acute/chronische sinusitis	R75	15,6	22,0	0,7
Vetstofwisselingsstoornis(sen)	T93	20,1	27,7	0,7
Wratten	S03	18,9	23,7	0,8

¹ RR = Relatief risico: de ratio van de prevalentie in achterstandsgebieden en de prevalentie in de referentiegroep

4.4 De geschatte werklast van de huisarts voor de meest voorkomende gezondheidsklachten in achterstandsgebieden

Per aandoening is met de prevalentie en het gemiddeld aantal bezoeken per patiënt per aandoening de werklast van de huisarts berekend (tabel 4.5). De grootste werklast voor de huisarts bij patiënten die in achterstandsgebieden wonen zijn hypertensie, diabetes mellitus en infecties aan de bovenste luchtwegen.

Voor de top 15 klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts is de werklast berekend voor leeftijdsgroepen (tabel 4.6), mannen en vrouwen (tabel 4.7), etnische groepen (tabel 4.8) en SES groepen (tabel 4.9). In de bijlage staan naast de werklast ook per subgroep de prevalentie en het aantal contacten per aandoening (tabel A3-1 tot en met A3-4).

Wanneer de werklast voor de huisarts per aandoening wordt uitgesplitst naar leeftijdscategorieën, blijkt dat in de leeftijdsgroep van 65 jaar en ouder de werklast voor de huisarts hoger is in vergelijking met de andere leeftijdscategorieën bij chronische aandoeningen zoals hypertensie en diabetes mellitus, maar ook bij urineweginfecties, eczeem en problemen met het bewegingsapparaat. De werklast bij luchtwegproblemen (astma en infectie van de bovenste luchtwegen) ligt het hoogste in de groep 0-18 jaar (tabel 4.6).

Tabel 4.5 Top 15 Klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden (n=11.256)

ICPC naam	Code	Werklast (aantal bezoeken per 1000 patiënten per jaar)
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	197,1
Diabetes mellitus	T90	150,2
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	104,2
Contact eczeem/ander eczeem	S88	84,3
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	77,4
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	69,6
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	66,0
Astma	R96	63,6
Dermatomycose(n)	S74	60,9
Hoesten	R05	59,8
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	56,2
Depressie	P76	56,1
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	51,0
Rug symptomen/klachten	L02	47,3
Maagpijn	D02	42,1

Tabel 4.6 Top 15 klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden uitgesplitst naar leeftijdsgroepen (n=11.256)

	Code	Werklast huisarts (aantal bezoeken per 1000 patiënten per jaar)		
		0-18 jaar (n=2.786)	19-64 jaar (n=7.193)	65+ jaar (n=1.277)
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	0,4	159,7	836,3
Diabetes mellitus	T90	2,9	128,2	595,9
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	178,4	84,4	54,0
Contact eczeem/ander eczeem	S88	58,1	91,5	101,0
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	12,6	91,1	141,7
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	23,0	62,8	209,1
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	27,6	92,6	0,0
Astma	R96	69,3	66,5	35,2
Dermatomycose(n)	S74	59,2	63,1	51,7
Hoesten	R05	65,7	53,0	85,4
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	6,5	68,8	94,0
Depressie	P76	5,0	73,8	67,3
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	27,6	66,0	17,2
Rug symptomen/klachten	L02	9,3	56,7	76,7
Maagpijn	D02	6,5	55,1	47,0

Uit tabel 4.7 en 4.9 komt naar voren dat de werklast voor de huisarts bij alle 15 de aandoeningen hoger is voor vrouwen in vergelijking met mannen en bij ziekenfonds patiënten in vergelijking met particulier verzekerde patiënten (met uitzondering van hypertensie waar de werklast hoger ligt voor particulier verzekerden).

In tabel 4.8 staat de werklast voor de huisarts per aandoening uitgesplitst naar etnische groepen. Onder niet-westers allochtonen ligt de werklast voor de huisarts hoger bij onder meer infecties van de bovenste luchtwegen, eczeem en hooikoorts in vergelijking met de andere groepen. Bij de autochtonen ligt de werklast bij hypertensie en urineweginfecties hoger, terwijl in vergelijking met de andere groepen de werklast bij westers allochtonen hoger is voor met name diabetes mellitus en niet gespecificeerde aandoeningen.

Tabel 4.7 Top 15 klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden uitgesplitst naar mannen en vrouwen (n=11.256)

		Werklast huisarts(aantal bezoeken per 1000 patiënten per jaar)	
		Mannen (n=5.611)	Vrouwen (n=5.645)
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	158,4	235,4
Diabetes mellitus	T90	131,9	168,5
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	90,9	117,4
Contact eczeem/ander eczeem	S88	65,1	103,5
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	65,8	88,9
Cystitis/urineweginfectie	U71	18,0	120,8
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	0,2	131,4
Astma	R96	63,4	63,8
Dermatomyose(n)	S74	59,7	62,0
Hoesten	R05	51,0	68,6
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	51,1	61,3
Depressie	P76	35,6	76,4
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	41,3	60,6
Rug symptomen/klachten	L02	38,1	56,3
Maagpijn	D02	39,4	44,8

Tabel 4.8 Top 15 klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden uitgesplitst naar etniciteit (n=11.256)

		Werklast huisarts (aantal bezoeken per 1000 patiënten per jaar)		
		Autochtoon (n=5.012)	Westers allochtoon (n=1.087)	Niet-westers allochtoon (n=5.157)
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	284,9	244,7	101,6
Diabetes mellitus	T90	170,2	200,6	120,2
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	58,5	94,8	150,7
Contact eczeem/ander eczeem	S88	68,0	88,3	99,3
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	62,6	117,8	83,2
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	92,8	92,0	42,3
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	62,5	61,6	70,4
Astma	R96	65,8	53,4	63,6
Dermatomyose(n)	S74	48,9	51,5	74,5
Hoesten	R05	57,7	54,3	63,0
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	61,1	60,7	50,6
Depressie	P76	69,0	69,9	40,5
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	33,7	26,7	72,9
Rug symptomen/klachten	L02	39,3	58,0	52,7
Maagpijn	D02	28,1	41,4	55,8

Tabel 4.9 Top 15 klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden uitgesplitst naar SES (n=11.256)

		Werklast huisarts (aantal bezoeken per 1000 patiënten per jaar)	
		Ziekenfonds (n=8.936)	Particulier (n=2.264)
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	197,4	198,8
Diabetes mellitus	T90	168,6	80,4
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	118,1	49,9
Contact eczeem/ander eczeem	S88	89,7	61,0
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	87,4	34,5
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	74,3	51,7
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	67,0	63,2
Astma	R96	68,4	40,2
Dermatomyose(n)	S74	66,0	39,3
Hoesten	R05	65,6	36,7
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	60,0	42,4
Depressie	P76	62,8	27,4
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	53,0	44,2
Rug symptomen/klachten	L02	53,3	24,7
Maagpijn	D02	46,1	27,4

Vervolgens zijn de absolute en relatieve verschillen (AR en RR) in werklast tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep berekend. De verschillen in werklast voor de huisarts tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep zijn voor alle aandoeningen vermeld in tabel A4 in de bijlage. De werklast is alleen berekend voor aandoeningen met minimaal een prevalentie van 10 per 1.000 patiënten per jaar in achterstandsgebieden.

In achterstandsgebieden hebben huisartsen een grotere werklast voor infecties van de bovenste luchtwegen, contacten voor eczeem, bezoeken in verband met orale anticonceptie en maagpijn. In de referentiegebieden hebben huisartsen een grotere werklast voor schouder syndroom/PHS, overmatig cerumen en urineweginfecties in vergelijking met achterstandsgebieden (tabel 4.10).

De werklast van huisartsen in achterstandsgebieden is twee maal zo hoog in vergelijking met referentiegebieden (RR >1) voor bezoeken ten aanzien van anticonceptie voor vrouwen, ijzergetekort en maagpijn. De werklast licht hoger in de referentiegroep voor schouder syndroom/PHS, overmatig cerumen en pneumonie (tabel 4.11).

Tabel 4.10 Top 15 van klachten en aandoeningen met de grootste absolute verschillen in werklast tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep

ICPC naam	Code	Werklast huisarts (aantal bezoeken per 1000 patiënten per jaar)		AR ¹
		Achterstands- gebied (n=11.256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72.689)	
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	104,2	63,0	41,2
Contact eczeem/ander eczeem	S88	84,3	61,8	22,5
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	66,0	44,4	21,6
Maagpijn	D02	42,1	20,8	21,3
Schouder syndroom/PHS	L92	12,7	30,3	17,6
Schouder symptomen/klachten	L08	38,4	20,8	17,6
Overmatig cerumen	H81	29,2	46,7	17,5
Rug symptomen/klachten	L02	47,3	32,2	15,0
Cystitis/urineweginfectie	U71	69,6	84,4	14,8
Dermatomycose(n)	S74	60,9	46,8	14,0
Hoofdpijn	N01	30,7	16,7	14,0
Astma	R96	63,6	49,8	13,8
Veronderstelde gastro-intestinale infectie	D73	27,2	14,0	13,2
Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	L99	26,7	39,1	12,4
Andere anticonceptie vrouw (pessarium, prikpil)	W14	21,8	9,5	12,3

¹ AR = Attributief risico, oftewel het risico verschil: het absolute verschil tussen de prevalentie in achterstandsgebieden en de referentiegroep (uitgedrukt in aantal per 1.000 patiënten per jaar)

Tabel 4.11 Klachten en aandoeningen met de grootste relatieve verschillen in werklast tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep (alleen indien werklast achterstandsgebieden $\geq 10/1.000$)

ICPC naam	Code	Werklast huisarts (aantal bezoeken per 1000 patiënten per jaar)		RR ¹
		Achterstands- gebied (n=11.256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72.689)	
RR >1				
Andere anticonceptie vrouw (pessarium, prikpil)	W14 B80	21,8 21,1	9,5 9,6	2,3 2,2
IJzergebrekanemie	D02	42,1	20,8	2,0
Maagpijn	P99	15,5	7,7	2,0
Andere psychische stoornissen Crisis/voorbijgaande stressreactie	P02	23,0	11,6	2,0
RR <1				
Schouder syndroom/PHS	L92	12,7	30,3	0,4
Overmatig cerumen	H81	29,2	46,7	0,6
Pneumonie	R81	10,2	16,3	0,6
Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	L99	26,7	39,1	0,7
Ander letsel bewegingsapparaat	L81	10,6	14,8	0,7

¹ RR = Relatief risico: de ratio van de prevalentie in achterstandsgebieden en de prevalentie in de referentiegroep

Om een indruk te krijgen van de verschillen in werklast tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep, werd voor beide groepen het gemiddeld aantal contacten per patiënt per jaar berekend. Het gemiddeld aantal contacten lag hoger in achterstandsgebieden (4.1 versus 3.7 contacten per patiënt per jaar).

4.5 Gezondheidsproblemen bij specifieke groepen patiënten in achterstandsgebieden

Voor de analyses van gezondheidsproblemen die relatief veel voorkomen in specifieke leeftijdsgroepen, etnische groepen en SES groepen in achterstandsgebieden werd gebruik gemaakt van de meest voorkomende ziekteclusters en aandoeningen in achterstandsgebieden. Voor de 25 meest voorkomende ziekteclusters en aandoeningen zijn de relatieve verschillen tussen de patiënten in achterstandsgebieden en in de referentiegroep weergegeven in tabel 4.12.

De grootste relatieve verschillen tussen patiënten in achterstandsgebieden en de patiënten in de referentiegroep, gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, etniciteit en SES, zijn maagpijn (OR=1,6), orale anticonceptie (OR=1,3) en migraine (OR=1,3). Na correctie voor groepssamenstelling zijn er onder deze 25 ziekteclusters en aandoeningen geen

aandoeningen die vaker voorkomen in de referentiegroep in vergelijking met de patiënten in achterstandsgebieden (alle statistisch significante OR's zijn groter dan 1).

Tabel 4.12 Verschillen tussen achterstandsgebieden en referentiegebieden in het voorkomen van clusters van ziekten

Aandoening	Prevalentie (per 1000 patiënten per jaar)		Ongecorrigeerd		Gecorrigeerd ¹	
	Achterstands- gebied (n=11.256)	Referentie (n=72.689)	OR	P-waarde	OR	P-waarde
Medisch onverklaarbare klachten (MUPS)	261,7	230,2	1,2	<0,001	1,2	<0,001
Verkoudheid	106,4	85,6	1,3	<0,001	1,1	0,15
Nek- en rugklachten	100,2	93,0	1,1	0,01	1,1	0,15
Hoge bloeddruk	84,9	93,5	0,9	<0,01	1,2	<0,001
Chronisch eczeem	80,6	69,0	1,2	<0,001	1,1	0,06
Ernstige, hardnekkige rugklachten	80,0	71,6	1,1	0,001	1,1	0,02
Ernstige aandoening nek/schouder	53,0	56,1	0,9	0,23	0,9	0,25
Anticonceptie: orale anticonceptie (ICPC)	49,0	36,3	1,4	<0,001	1,3	<0,001
Hoesten (ICPC)	46,9	45,1	1,0	0,40	1,0	0,70
Astma en COPD	46,3	42,4	1,1	0,10	1,2	<0,01
Dermatomyose (ICPC)	46,2	38,6	1,2	<0,001	1,1	0,32
Migraine/ernstige hoofdpijn	44,2	31,0	1,5	<0,001	1,3	<0,001
Acute urineweginfecties	41,8	45,0	0,9	0,12	1,0	0,50
Diabetes mellitus	38,9	37,9	1,0	0,55	1,1	0,27
Hooikoorts/allergische rhinitis (ICPC)	37,5	33,1	1,1	0,01	1,0	0,58
Depressie	31,3	31,1	1,0	0,94	1,1	0,06
Bronchi(oli)tis/longontsteking	28,2	33,9	0,8	<0,01	0,9	0,06
Maagpijn (ICPC)	28,0	15,3	1,9	<0,001	1,6	<0,001
Andere gelokaliseerde buikpijn (ICPC)	28,0	18,9	1,5	<0,001	1,2	<0,01
Hartaandoening	26,8	31,8	0,8	<0,01	1,1	0,11
Ernstige aandoening elleboog, pols, hand	26,0	21,9	1,2	<0,01	1,2	0,04
Angststoornissen	25,5	26,8	1,0	0,49	1,1	0,21
Borstkas symptomen/klachten (ICPC)	24,5	20,4	1,2	<0,01	1,0	0,59
Knie symptomen/klachten (ICPC)	23,0	18,5	1,3	0,001	1,2	0,01
Voet/teen symptomen/klachten (ICPC)	22,1	19,9	1,1	0,10	1,1	0,20

¹ OR gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, etniciteit en verzekeringsvorm

Van de 25 onderzochte ziekteclusters werden in de meeste statistisch significante verschillen gevonden tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep in de groepen met leeftijd tussen de 19 en 64 jaar en in de groep ziekenfonds verzekerden (tabel 4.13). De grootste verschillen tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep werden gevonden voor hoge bloeddruk bij 0-18 jarigen (OR=7,5), maagpijn bij niet westers allochtonen (OR=1,9), maagpijn onder particulier verzekerden (OR=1,8), maagpijn onder

19-64 jarigen (OR=1,7) en orale anticonceptie onder particulier verzekerden (OR=1,6) (tabel 4.13).

Tabel 4.13 Verschillen tussen subgroepen in achterstandsgebieden en referentiegebieden in het voorkomen van clusters van ziekten

	OR	95% BI	
<i>Leeftijd 0-18 jaar:</i>			
Hoge bloeddruk	7,5	1,1	49,7
Migraine/ernstige hoofdpijn	1,4	1,0	2,0
Verkoudheid	1,2	1,0	1,3
Bronchi(oli)tis/longontsteking	0,7	0,5	0,9
<i>Leeftijd 19-64 jaar:</i>			
Maagpijn (ICPC)	1,7	1,5	2,0
Anticonceptie: orale anticonceptie (ICPC)	1,4	1,3	1,6
Migraine/ernstige hoofdpijn	1,3	1,1	1,4
Medisch onverklaarbare klachten (MUPS)	1,2	1,1	1,3
Chronisch eczeem	1,2	1,1	1,3
Astma en COPD	1,2	1,0	1,4
Diabetes mellitus	1,2	1,0	1,4
Andere gelokaliseerde buikpijn (ICPC)	1,2	1,0	1,4
Ernstige aandoening elleboog, pols, hand	1,2	1,0	1,4
Hoge bloeddruk	1,1	1,0	1,3
<i>Leeftijd 65+ jaar:</i>			
Migraine/ernstige hoofdpijn	1,6	1,2	2,2
Hoge bloeddruk	1,2	1,1	1,3
<i>Ziekenfonds:</i>			
Maagpijn (ICPC)	1,5	1,3	1,8
Migraine/ernstige hoofdpijn	1,3	1,1	1,4
Medisch onverklaarbare klachten (MUPS)	1,2	1,1	1,3
Anticonceptie: orale anticonceptie (ICPC)	1,2	1,1	1,4
Astma en COPD	1,2	1,1	1,3
Andere gelokaliseerde buikpijn (ICPC)	1,2	1,1	1,4
Ernstige aandoening elleboog, pols, hand	1,2	1,0	1,4
Knie symptomen/klachten (ICPC)	1,2	1,0	1,4
Verkoudheid	1,1	1,0	1,2
Hoge bloeddruk	1,1	1,0	1,3
<i>Particulier:</i>			
Maagpijn (ICPC)	1,8	1,3	2,5
Anticonceptie: orale anticonceptie (ICPC)	1,7	1,4	2,2
Hoge bloeddruk	1,4	1,2	1,7
Migraine/ernstige hoofdpijn	1,4	1,1	1,8
Ernstige aandoening nek/schouder	0,8	0,6	1,0
<i>Autochtoon/westers allochtoon:</i>			
Anticonceptie: orale anticonceptie (ICPC)	1,5	1,3	1,7
Maagpijn (ICPC)	1,4	1,2	1,7

	OR	95% BI	
Angststoornissen	1,2	1,0	1,4
Migraine/ernstige hoofdpijn	1,2	1,1	1,4
Astma en COPD	1,2	1,1	1,4
Ernstige, hardnekkige rugklachten	1,1	1,0	1,2
<i>Niet westers allochtoon:</i>			
Maagpijn (ICPC)	1,9	1,5	2,3
Migraine/ernstige hoofdpijn	1,4	1,2	1,6
Knie symptomen/klachten (ICPC)	1,3	1,0	1,6
Verkoudheid	1,2	1,0	1,3
Chronisch eczeem	1,1	1,0	1,3

5 Samenvatting van de resultaten

Hieronder worden, aan de hand van de vraagstellingen, de belangrijkste resultaten van dit onderzoek samengevat.

Welke gezondheidsklachten/diagnoses komen het meest voor onder bewoners van achterstandsgebieden?

De meest voorkomende aandoeningen in achterstandsgebieden zijn hypertensie, infectie van de bovenste luchtwegen en eczeem. Van de meest voorkomende aandoeningen is het gemiddelde aantal contacten per jaar het hoogste voor diabetes mellitus, hypertensie en astma.

Verschillen deze meest voorkomende gezondheidsklachten/diagnoses in achterstandsgebieden van de gezondheidsproblemen in andere stedelijke gebieden in Nederland?

Vooraf infecties van de bovenste luchtwegen, bezoeken voor orale anticonceptie en maagpijn komen meer voor in achterstandsgebieden. Daarentegen komen bezoeken voor overmatig cerumen, schouder syndroom/PHS en andere ziekte(n) van het bewegingsapparaat (buiten rug- en schouderklachten) juist vaker voor in andere stedelijke gebieden in Nederland. In achterstandsgebieden komen stress, ijzeregebrek en bezoeken voor zwangerschap ongeveer 2 maal zo vaak voor in vergelijking met de referentiegroep. In de referentiegroep komt met name overmatig cerumen, andere ziekte(n) van het bewegingsapparaat en acute/chronische sinusitis juist relatief meer voor.

Hoe groot is de geschatte werklast van de huisarts voor de meest voorkomende gezondheidsklachten/diagnoses bij bewoners van achterstandsgebieden?

De grootste werklast voor de huisarts bij patiënten die in achterstandsgebieden wonen zijn hypertensie, diabetes mellitus en infecties aan de bovenste luchtwegen. In achterstandsgebieden hebben huisartsen een grotere werklast voor infecties van de bovenste luchtwegen, contacten voor eczeem, bezoeken in verband met orale anticonceptie en maagpijn, terwijl in de referentiegebieden de werklast hoger is voor schouder syndroom/PHS, overmatig cerumen en urineweginfecties.

In hoeverre concentreren gezondheidsproblemen die relatief veel voorkomen in achterstandsgebieden zich bij specifieke groepen patiënten, zoals bijvoorbeeld ziekenfondspatiënten, niet-westerse allochtonen of de combinatie van beiden?

De meeste verschillen tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep worden gevonden in de groep met een leeftijd tussen de 19 en 64 jaar en ziekenfonds verzekerden (lage SES). De grootste verschillen tussen achterstandsgebieden en de referentiegroep werden gevonden voor hoge bloeddruk bij 0-18 jarigen (OR=7,5), maagpijn bij niet westerse allochtonen (OR=1,9), maagpijn onder particulier verzekerden (OR=1,8), maagpijn onder 19-64 jarigen (OR=1,7) en orale anticonceptie onder particulier verzekerden (OR=1,6).

6 Discussie

6.1 Vergelijking met andere onderzoeken

Dit is het eerste onderzoek naar de meest voorkomende klachten in achterstandsgebieden. Wel zijn er onderzoeken gedaan naar verschillen in het voorkomen van specifieke aandoeningen tussen achterstandsgebieden en referentiegebieden. Zo werd eerder in Nederland een hogere prevalentie gevonden van psychische problemen onder kinderen in achterstandsgebieden (Ismail et al., 1999). In diverse buitenlandse onderzoeken werd in achterstandsgebieden een hogere prevalentie gevonden van onder meer hart- en vaatziekten (Murphy et al., 2006), aandoeningen van de luchtwegen (Shohaimi et al., 2004; Ng Man et al., 2002; Salmond et al., 1999) en diabetes mellitus (Ismail et al., 1999).

Ook na correctie voor leeftijd, geslacht, etniciteit en SES blijkt dat mensen die in een achterstandsgebied wonen een hogere kans hebben op chronische aandoeningen zoals hypertensie en COPD, maar ook medisch onverklaarbare klachten, maagpijn en migraine. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het wonen in een achterstandsgebied beschouwd kan worden als een onafhankelijk risicofactor voor deze aandoeningen. Dit komt overeen met de resultaten van eerder onderzoek rond achterstandsgebieden in Nederland (Verheij et al., 1998a).

Het risico van het wonen in een achterstandsgebied op het krijgen van een aandoening is echter niet voor iedere subgroep gelijk. Vooral onder ziekenfonds verzekerden (oftewel een lage SES) lijkt de invloed van het wonen in een achterstandsgebied op het krijgen van een aandoening groter te zijn. Dit is in overeenstemming met de studie van Stafford (Stafford en Marmot, 2003), waarin met name mensen met een lager inkomen in een achterstandsgebied gezondheidsproblemen bleken te hebben.

6.2 Verklaringen

Dit onderzoek beperkt zich grotendeels tot een beschrijving van epidemiologische verschillen en verschillen in werklast. Voor wat betreft verklaringen voor de gevonden verschillen hebben we ons in dit onderzoek moeten beperken tot statistische correcties voor de demografische en sociaal-economische samenstelling van de bevolking. Er is gebleken dat veel verschillen na deze correctie blijven bestaan.

In principe zijn er echter drie andere soorten verklaringen mogelijk voor de overgebleven verschillen: gedrag, blootstelling en selectieve migratie (Verheij, 1996). Voor wat betreft gedrag gaat het om zaken als roken, drinken en bewegen. Bij blootstelling gaat het om

zaken slechte kwaliteit van huisvesting, de aanwezigheid van voorzieningen, verkeersdruk, maar ook om blootstelling aan het gedrag van anderen (sociale veiligheid, verkeersveiligheid). Zo vonden Bowling et al in Engeland en Wales een positief verband tussen onder meer de ervaren kwaliteit van voorzieningen en de afwezigheid van criminaliteit en de gezondheid van de bevolking (Bowling et al., 2006). In Nederlands onderzoek is gesuggereerd dat de aanwezigheid van groenvoorzieningen een rol zou kunnen spelen (Maas et al., 2006). Ook internationaal wordt het belang van een natuurlijke omgeving voor de gezondheid benadrukt (Frumkin, 2003).

Bij selectieve migratie kan het ten eerste gaan om selectie op achtergrondkenmerken. Door middel van statistische bewerkingen is hiermee in dit onderzoek rekening gehouden (correctie voor sociaal-economische en demografische verschillen). Ten tweede kan het gaan om selectieve migratie op gezondheid, waarbij met een verschillende gezondheidstoestand mensen al of niet verhuizen naar of van achterstandsgebieden (Verheij et al., 1998b). Gegevens van het CBS laten zien dat de gezondheid van mensen ouder dan 45 een belangrijke reden kan zijn om te verhuizen. Onderzoek in Engeland en Wales liet zien dat migranten van meer gedepriveerde gebieden naar minder gedepriveerde gebieden over het algemeen gezonder zijn dan migranten die de andere kant op verhuizen. Mensen die verhuizen binnen achterstandsgebieden zijn over het algemeen minder gezond (Norman et al., 2005). Hieraan hebben we in dit onderzoek geen aandacht kunnen besteden. Voor toekomstig onderzoek zou het goed zijn om na te gaan in hoeverre de gezondheidsproblemen zich concentreren in de bewoners die langdurig in de achterstandsgebieden wonen door een vergelijking te maken met de bewoners die wegtrekken. Via koppelingen met de gemeentelijke basisadministratie (zoals in dit onderzoek ook gebeurd is) zijn dergelijke analyses mogelijk.

6.3 Sterke en zwakke punten van het onderzoek

Voor dit onderzoek werden gegevens gebruikt die in 2005 werden verzameld bij de huisartsen die deelnemen aan het Landelijk Informatienetwerk Huisartsenzorg (LINH), een landelijk representatieve groep van huisartsenpraktijken, waardoor de resultaten van dit onderzoek representatief zijn voor de situatie in de Nederlandse huisartspraktijk. Door de koppeling met GBA gegevens was het mogelijk om op patiëntniveau te bepalen wie wel en niet in een achterstandsgebied wonen, en kon ook de etniciteit gebruikt worden voor subgroepanalyses. De GBA gegevens konden in 80% van de gevallen aan LINH gekoppeld worden. Dit kan geleid hebben tot een selectieve uitval van met name eerste generatie niet-westerse allochtonen, aangezien niet van alle niet-westerse allochtonen een officiële geboortedatum bekend is. In dit geval wordt vaak een geboortedatum gebruikt van bijvoorbeeld 1 januari of 1 juli, wat koppeling van gegevens op basis van geslacht, geboortedatum en postcode lastiger maakt. Wanneer er sprake zou zijn van selectieve uitval, kan dit geleid hebben tot vertekening van de resultaten. Afhankelijk van de aandoening, kan er een onder- of overschatting zijn van de gevonden prevalenties en werklast van de huisarts in achterstandsgebieden.

Er is voor gekozen om op patiëntniveau te bepalen of iemand wel of niet in een achterstandsgebied woont en niet of een huisartspraktijk in een achterstandsgebied zit. Hierdoor konden verschillen tussen achterstandsgebieden betrouwbaarder geschat worden, aangezien niet iedere huisartspraktijk in een achterstandsgebied alleen maar patiënten wonend in achterstandsgebieden heeft. In dit onderzoek varieerde het percentage patiënten uit een achterstandsgebied in een praktijk van 0 tot 88% (deze gegevens zijn niet opgenomen in de rapportage). Hierdoor dient op praktijkniveau bij het bepalen van het voorkomen van aandoeningen en de werklast voor de huisarts rekening gehouden te worden met het percentage patiënten uit een achterstandsgebied in de bewuste huisartspraktijk.

Voor het bepalen van de werklast van de huisarts is gebruik gemaakt van het aantal contacten met de huisarts per aandoening. De werklast van de huisarts is ook afhankelijk van het soort contact met de huisarts en de contactduur. Het was echter niet mogelijk om het soort contact met de huisarts te definiëren, waardoor ook bijvoorbeeld telefonische contacten en bezoeken aan een praktijkondersteuner meegerekend zijn. We merken hierbij overigens op dat in eventuele vervolgstudies gebruik gemaakt kan worden van gegevens van 2006, waarin wél informatie is opgenomen over de contactsoort. Dit hangt samen met de in 2006 veranderde honorering van huisartsenzorg, waarbij per verrichting wordt gedeclareerd. Tevens was de contactduur van de bezoeken aan de huisarts onbekend. Naast het soort contact met de huisarts en de duur van dit contact, heeft ook de ziekte-ernst een invloed op de werklast. In LINH wordt door de huisarts geregistreerd volgens de ICPC methodiek. Met deze methode is het niet mogelijk de ernst van een aandoening te registreren. Het is aannemelijk dat mensen met een grotere ziekte-ernst meer zorg nodig hebben en de werklast van de huisarts kan vergroten.

De prevalenties van aandoeningen in dit onderzoek zijn berekend met behulp van de aan de huisarts gepresenteerde klachten. Het is onduidelijk wat de rol is van beschikbaarheid van zorg in achterstandsgebieden op de resultaten van dit onderzoek.

6.4 Mogelijke interventies voor gezondheidsbevordering en afname werklast van de huisarts

Het uiteindelijke doel van de werkgroep achterstandswijken van de LHV is het verbeteren van de gezondheid van patiënten in achterstandspraktijken door middel van gerichte interventies voor veel voorkomende gezondheidsklachten. De keuze van deze interventies wordt ook gerelateerd aan de door hun ervaren werklast.

Wat betreft de verbetering van de gezondheid van patiënten in achterstandsgebieden, valt het meeste rendement te halen door gerichte interventies bij aandoeningen die het meeste voorkomen in achterstandsgebieden, zoals hypertensie, acute infecties van de bovenste luchtwegen en eczeem. De werklast voor de huisarts kan op twee manieren worden verlicht, namelijk het terugdringen van het aantal patiënten met een bepaalde aandoening of het verminderen van het aantal contacten voor een bepaalde aandoening.

Het terugdringen van het voorkomen van een aandoening is niet voor iedere aandoening mogelijk en is afhankelijk van de beschikbaarheid van preventieve maatregelen. Zo is bij veel voorkomende chronische aandoeningen, zoals hypertensie, diabetes en COPD, preventie mogelijk door verbetering van leefstijl (zoals stoppen met roken, voedingsadvies en bewegingsprogramma's).

Bij andere veel voorkomende aandoeningen zoals luchtweginfecties, eczeem en depressie is preventie lastig en is het moeilijk het aantal gevallen van deze aandoeningen te verlagen. De werklast van de huisarts kan bij deze aandoeningen wel verminderd worden door het aantal contacten met de huisarts terug te dringen. Mogelijk interventies zijn dan bijvoorbeeld:

- 1 het inzetten van praktijkondersteuning bij specifieke patiëntengroepen, zoals diabetes mellitus en hypertensie patiënten;
- 2 voorlichting om zelfzorg te bevorderen: niet voor elke aandoening is een bezoek aan de huisarts nodig. Met behulp van voorlichting zou zelfzorg gestimuleerd kunnen worden waardoor het aantal bezoeken aan de huisarts voor dergelijke aandoeningen afneemt;
- 3 bij specifieke problemen onder allochtonen, zoals bijvoorbeeld maagproblemen, kan een allochtone zorgconsulent ingezet worden voor voorlichting wanneer er sprake is van taal- of cultuurproblemen.

Tenslotte kunnen interventies gericht worden op het voorkomen van co-morbiditeit of het ernstiger worden van een aandoening, zoals mogelijk zou kunnen zijn bij hypertensie en diabetes mellitus.

Bij het bedenken van interventies is het belangrijk om rekening te houden met het feit dat mensen in de grote steden, en waarschijnlijk met name in achterstandsgebieden, relatief vaak verhuizen en/of van huisarts wisselen. Het is van belang of patiënten voor vele jaren bij dezelfde huisarts staat ingeschreven of dat deze vaak wisselen van huisarts. Al in 1988 schreef Querido dat dit het werk van de huisarts in de grote steden bemoeilijkt (Querido, 1988). Dat maakt het lastiger om bij gekozen interventies patiënten 'vast te houden'.

7 Conclusies

Uit dit onderzoek kunnen een aantal conclusies getrokken worden:

- 1 De meest voorkomende klachten in achterstandsgebieden zijn hypertensie, acute infecties van de bovenste luchtwegen en eczeem.
- 2 Vooral infecties van de bovenste luchtwegen, bezoeken voor orale anticonceptie en maagpijn komen meer voor in achterstandsgebieden.
- 3 De grootste werklast voor de huisarts bij patiënten die in achterstandsgebieden wonen zijn hypertensie, diabetes mellitus en infecties aan de bovenste luchtwegen.
- 4 Verschillen in het voorkomen van ziekten tussen achterstandsgebieden en andere stedelijke gebieden lijken met name voor te komen in de leeftijdsgroep 19 tot 64 jaar en bij mensen met een lage SES (in achterstandsgebieden meer).

Literatuur

- Bowling A, Barber J, Morris R, Ebrahim S. Do perceptions of neighbourhood environment influence health? Baseline findings from a British survey of aging. *J Epidemiol Community Health* 2006; 60(6):476-83
- Devillé W, Verheij RA, Bakker DH de. Herijking stedelijke achterstandsgebieden 2003: verdeling van extra middelen aan huisartsen. Utrecht: NIVEL, 2003a
- Devillé W, Habraken JM, Bakker DH de. Huisartsenzorg in achterstandsgebieden: evaluatie van 5 jaar beleid: 1997-2002. Utrecht: NIVEL, 2003b
- Dulk CJ den, Stadt H van de, Vliegen JM. Een nieuwe maatstaf voor stedelijkheid: de omgevingsadressendichtheid. [A new measure for degree of urbanization: the address density of the surrounding area]. *Maandstat Bevolking* 1992; 40(7):14-27
- Frumkin H. Healthy places: exploring the evidence. *Am J Public Health* 2003; 93(9):1451-56
- Herten LM van, Oudshoorn K, Perenboom RJM, Mulder YM, Hoeymans N, Deeg DJH. Gezonde levensverwachting naar sociaal-economische status. Leiden: TNO Preventie en Gezondheid, 2002
- Ismail AA, Beeching NJ, Gill GV, Bellis MA. Capture-recapture-adjusted prevalence rates of type 2 diabetes are related to social deprivation. *QJM* 1999; 92(12):707-10
- Lamberts H, Wood M. *International Classification of Primary Care*. Oxford: Oxford University Press, 1987
- Linden MW van der, Westert GP, Bakker DH de, Schellevis FG. Tweede Nationale Studie naar ziekten en verrichtingen in de huisartspraktijk. Klachten en aandoeningen in de bevolking en in de huisartspraktijk. Utrecht/Nijmegen: NIVEL/WOK, 2004
- Maas J, Verheij RA, Groenewegen PP, Vries S de, Spreeuwenberg P. Green space, urbanity, and health: how strong is the relation? *J Epidemiol Community Health* 2006; 60(7):587-92
- Murphy NF, Simpson CR, MacIntyre K, McAlister FA, Chalmers J, McMurray JJ. Prevalence, incidence, primary care burden and medical treatment of angina in Scotland: age, sex and socioeconomic disparities: a population-based study. *Heart* 2006; 92(8):1047-54
- Ng Man KG, Das C, Proctor AR, Whyte MK, Primhak RA. Diagnostic and treatment behaviour in children with chronic respiratory symptoms: relationship with socioeconomic factors. *Thorax* 2002; 57(8):701-4
- Norman P, Boyle P, Rees P. Selective migration, health and deprivation: a longitudinal analysis. *Soc Sci Med* 2005; 60(12):2755-71
- Querido JD. In a city practice. [thesis] Utrecht: Wetenschappelijke uitgeverij Bunge, 1988
- Rasch P. Lokale aanpak achterstandswijken biedt huisartsen weer perspectief: 'van achterstand naar voorsprong'. *Huisarts in Nederland* 1998;7-10

- Reijneveld SA, Verheij RA, Bakker DH de. The impact of area deprivation on differences in health: does the choice of the geographical classification matter? *J Epidemiol Community Health* 2000; 54(4):306-13
- Salmond C, Crampton P, Hales S, Lewis S, Pearce N. Asthma prevalence and deprivation: a small area analysis. *J Epidemiol Community Health* 1999; 53(8):476-80
- Shohaimi S, Welch A, Bingham S, Luben R, Day N, Wareham N et al. Area deprivation predicts lung function independently of education and social class. *Eur Respir J* 2004; 24(1):157-61
- Stafford M, Marmot M. Neighbourhood deprivation and health: does it affect us all equally? *Int J Epidemiol* 2003; 32(3):357-66
- Uiters E, Devillé W, Foets M, Westert GP, Verheij RA, Groenewegen PP. Is er samenhang tussen stedelijkheid en etnische verschillen in zorggebruik? *TSG* 2005; 83:205-12
- Velden J van der, Rasch P, Reijneveld SA. Identificatie van achterstandsgebieden; een systematiek voor de verdeling van extra middelen aan huisartsen. *Ned Tijdschr Geneesk* 1997; 141:693-7
- Verhaak PF, Meijer SA, Visser AP, Wolters G. Persistent presentation of medically unexplained symptoms in general practice. *Fam Pract* 2006; 23(4):414-420
- Verheij RA. Explaining urban-rural variations in health: a review of interactions between individual and environment. *Soc Sci Med* 1996; 42(6):923-35
- Verheij RA, Reijneveld SA, Bakker DH de. Identificatie van stedelijke achterstandsgebieden: evaluatie van een systematiek voor de verdeling van extra middelen aan huisartsen. Utrecht/Leiden: NIVEL/TNO Prevention and Health, 1998a
- Verheij RA, Mheen HD van de, Bakker DH de, Groenewegen PP, Mackenbach JP. Urban-rural variations in health in The Netherlands: does selective migration play a part? *J Epidemiol Community Health* 1998b; 52(8):487-93
- Verheij RA, Bakker DH de, Reijneveld SA. Gezondheidszorg in de grote steden: de huisarts in achterstandsgebieden. *TSG* 2000; 78:33
- Verheij RA, Bakker DH de, Reijneveld SA. GP income in relation to workload in deprived urban areas in The Netherlands. Before and after the 1996 pay review. *Eur J Public Health* 2001; 11(3):264-6
- Verheij RA, Uiters EH, Westert GP, Devillé W. Urban-rural differences in access to GP services. *Eur J Pub Health* 2002; 52:107
- Verheij RA, Brake JHM te, Abrahamse H, Hoogen H van den, Braspenning J, Jabaaij L et al. Landelijk Informatienetwerk Huisartsenzorg. Feiten en cijfers over huisartsenzorg in Nederland. Utrecht/Nijmegen: NIVEL/WOK, <http://www.LINH.nl>, 2007
- Verkleij H, Verheij RA. *Zorg in de grote steden*. Utrecht: NIVEL, 2003
- Westert GP, Schellevis FG, Bakker DH de, Groenewegen PP, Bensing JM, Zee J van der. Monitoring health inequalities through general practice: the Second Dutch National Survey of General Practice. *Eur J Public Health* 2005; 15(1):59-65

Bijlage A Aanvullende tabellen

Tabel A1 Meest voorkomende klachten en aandoeningen in achterstandsgebieden (n=11.256)*

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	69,8	2,82
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	65,6	1,59
Contact eczeem/ander eczeem	S88	55,1	1,53
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	49,0	1,35
Hoesten	R05	46,9	1,27
Dermatomycose(n)	S74	46,2	1,32
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	40,1	1,40
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	39,9	1,74
Diabetes mellitus	T90	38,8	3,87
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	37,5	1,36
Astma	R96	33,1	1,92
Rug symptomen/klachten	L02	32,9	1,44
Maagpijn	D02	28,0	1,50
Andere gelokaliseerde buikpijn	D06	28,0	1,39
Slapeloosheid/andere slaapstoornis	P06	27,9	1,49
Moeheid/zwakte	A04	27,2	1,38
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	26,1	2,96
Obstipatie	D12	25,4	1,35
Borstkas symptomen/klachten	L04	24,5	1,34
Hoofdpijn	N01	24,3	1,26
Schouder symptomen/klachten	L08	23,6	1,62
Knie symptomen/klachten	L15	23,0	1,44
Acute bronchitis/bronchiolitis	R78	22,9	1,78
Nek symptomen/klachten	L01	22,8	1,28
Voet/teen symptomen/klachten	L17	22,1	1,29
Depressie	P76	22,0	2,54
Overmatig cerumen	H81	21,6	1,35
Symptomen/klachten keel	R21	20,9	1,16
Vetstofwisselingsstoornis(sen)	T93	20,1	1,47
Wratten	S03	18,9	1,76
Constitutioneel eczeem	S87	18,6	1,52
Infectieuze conjunctivitis	F70	18,0	1,24
Veronderstelde gastro-intestinale infectie	D73	17,7	1,54
Angstig/nervuus/gespannen gevoel	P01	16,9	1,34
Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	L99	16,3	1,63
Otitis externa	H70	16,2	1,52

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Otitis media acuta/myringitis	H71	16,1	1,37
Vertigo/duizeligheid	N17	16,0	1,32
Acne	S96	15,8	1,48
Acute/chronische sinusitis	R75	15,6	1,46
Crisis/voorbijgaande stressreactie	P02	15,4	1,50
Andere ziekte(n) huid/subcutis	S99	15,2	1,51
Andere lokale infectie(s) huid/subcutis	S11	14,6	1,38
Spierpijn	L18	14,1	1,55
Been/dijbeen symptomen/klachten	L14	14,0	1,46
Acute tonsillitis/peritonsillair abces	R76	13,6	1,43
Pruritus/jeuk	S02	13,6	1,37
Diarree	D11	13,5	1,34
Emfyseem/COPD	R95	13,4	2,72
Zuurbranden	D03	13,2	1,46
Zwangerschap: bevestigd	W78	12,7	1,34
Candidiasis urogenitale vrouw	X72	12,4	1,49
Angina pectoris	K74	12,3	1,69
Scheurwond/snijwond	S18	11,7	1,27
Koorts	A03	11,7	1,17
Lage-rugpijn met uitstraling	L86	11,6	1,95
Hemorroiden	K96	11,5	1,29
Hand/vinger symptomen/klachten	L12	11,5	1,19
Stoornis maagfunctie	D87	11,1	1,73
Andere visussymptomen/-klachten	F05	11,0	1,09
Ijzerebrekanemie	B80	10,7	1,98
Gezwellen enkels/enkeloedeem	K07	10,7	1,49
Seborroïsch eczeem/roos	S86	10,6	1,28
Verhoogde bloeddruk	K85	10,5	1,80
Down/depressief gevoel	P03	10,5	1,71
Impetigo/impetiginisatie	S84	10,5	1,53
Migraine	N89	10,3	1,88
Spanningshoofdpijn	N02	10,2	1,41
Gegeneraliseerde buikpijn/buikkrampen	D01	10,2	1,36
Buil/kneuzing/contusie intacte huid	S16	10,0	1,14
Vaginale afscheiding	X14	9,9	1,26
Spastisch colon/IBS	D93	9,6	2,03
Andere virusziekte(n)	A77	9,6	1,33
Angststoornis/angsttoestand	P74	9,5	3,09
Lokale zwelling/papel/knobbel huid/subcutis	S04	9,4	1,21
Hypertensie met orgaanbeschadiging/secundaire hypertensie	K87	9,3	2,76
Allergie/allergische reactie	A12	9,3	1,29
Lokale roodheid/erytheem huid	S06	9,2	1,20
Andere anticonceptie vrouw (pessarium, prikpil)	W14	9,0	2,43
Andere symptomen/klachten aspect huid	S21	8,9	1,17
Blepharitis/hordeolum/chalazion	F72	8,8	1,40
Dyspnoe/benauwdheid toegeschreven aan luchtwegen	R02	8,7	1,35
Arm symptomen/klachten	L09	8,6	1,18

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Afwijkend gevoel aan oog	F13	8,5	1,25
Pols symptomen/klachten	L11	8,5	1,23
Niezen/neusverstopping/loopneus	R07	8,4	1,27
Anticonceptie: IUD	W12	8,4	1,51
Oorpijn	H01	8,2	1,22
Allergische/niet-gespecificeerde conjunctivitis	F71	8,0	1,27
Moniliasis/candidiasis	S75	7,8	1,23
Urticaria	S98	7,6	1,56
Schouder syndroom/PHS	L92	7,6	1,68
Ander letsel bewegingsapparaat	L81	7,6	1,40
Ziekte mond/tong/lippen/speekselklieren	D83	7,6	1,24
Decompensatio cordis	K77	7,4	2,54
Ander benigne neoplasma huid/subcutis	S79	7,4	1,34
Vaginitis/vulvitis nao	X84	7,4	1,28
Flauwvallen/syncope	A06	7,4	1,16
Menorragie	X06	7,3	1,44
Symptomen/klachten mond/tong/lippen/speekselklieren	D20	7,3	1,21
Influenza	R80	7,3	1,12
Psoriasis (met of zonder artropathie)	S91	6,9	1,65
Atheroomcyste/epitheelcyste	S93	6,9	1,35
Andere infectie huid/subcutis	S76	6,8	1,60
Geneesmiddelbijwerking	A85	6,8	1,31
Urine-incontinentie	U04	6,8	1,27
Pijnlijke mictie	U01	6,8	1,13
Heup symptomen/klachten	L13	6,7	1,44
Gehoorklachten	H02	6,5	1,16
Andere psychische stoornissen	P99	6,4	2,42
Misselijkheid	D09	6,2	1,29
Braken	D10	6,1	1,25
Andere/chronische ischemische hartziekte	K76	6,0	2,24
Boezemfibrilleren/-fladderen	K78	6,0	2,00
Pneumonie	R81	5,9	1,74
Enkel symptomen/klachten	L16	5,9	1,36
Jicht	T92	5,8	1,77
Gegeneraliseerde pijn	A01	5,8	1,57
Verstuiking/distorsie enkel	L77	5,8	1,38
Epistaxis/neusbloeding	R06	5,8	1,31
Symptomen/klachten tanden/tandvlees	D19	5,8	1,09
Likdoorn(s)/eeltknobbel(s)	S20	5,7	1,42
Naevus/moedervlek	S82	5,7	1,31
Symptomen meerdere/niet-gespecificeerde spieren	L19	5,6	1,46
Hypothyreoïdie/myxoedeem	T86	5,3	2,15
Varices benen	K95	5,3	1,18
Osteoporose	L95	5,2	1,58
Cerebrovasculair accident (CVA)	K90	5,2	2,16
Furunkel/karbunkel/cellulitis lokaal	S10	5,2	1,40
Haaruitval/alopecia	S23	5,2	1,34

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Refractie afwijking(en)	F91	5,2	1,03
Neurasthenie/surmenage	P78	5,1	1,72
Gonartrose	L90	5,1	1,65
Frequente mictie/aandrang	U02	5,1	1,46
Hartkloppingen/bewust van hartslag	K04	5,1	1,42
Ziekte tanden/tandvlees	D82	5,1	1,28
Acuut myocardinfarct	K75	5,1	1,28
Climacteriële symptomen/klachten	X11	5,1	1,26
Fissura ani/perianaal abces	D95	5,0	1,50
Hyperventilatie	R98	4,9	1,65
Symptomen meerdere/niet-gespecificeerde gewrichten	L20	4,9	1,58
Adipositas (Quetelet-index >30)	T82	4,9	1,47
Schaafwond/schram/blaar	S17	4,8	1,57
Pijnlijke menstruatie	X02	4,7	1,19
Pijn in de borsten vrouw	X18	4,7	1,17
Andere ziekte(n) oog/adnexen	F99	4,5	1,41
Normale bevalling levendgeborene	W90	4,5	1,10
Epicondylitis lateralis	L93	4,4	1,70
Vertigosyndroom/labyrinthitis	H82	4,4	1,46
Symptomen/klachten vulva	X16	4,4	1,22
Amenorroe/hypomenorroe/oligomenorroe	X05	4,4	1,18
Andere symptomen/klachten vagina	X15	4,4	1,10
Onregelmatige/frequente menstruatie	X07	4,4	1,33
Angst voor geslachtsziekte vrouw	X23	4,4	1,18
Ongeval/letsel	A80	4,3	1,48
Waterpokken	A72	4,3	1,08
Ziekte oesofagus	D84	4,2	1,77
Bezorgdheid over (bij)werking geneesmiddel	A13	4,2	1,17
Dood/overlijden	A96	4,2	1,13
Beet/steek insect	S12	4,2	1,11
Afscheiding uit oog	F03	4,2	1,06
Andere ziekte(n) perifere arteriën	K92	4,1	1,67
Andere perifere neuritis/neuropathie	N94	4,1	1,35
Elleboog symptomen/klachten	L10	4,1	1,26
Symptomen/klachten potentie	Y07	4,0	1,24
Rood oog	F02	3,9	1,07
Brandwond/verbranding huid (elke graad)	S14	3,8	1,37
Lokale infectie vinger/teen/paronychia	S09	3,8	1,28
Ongewenste zwangerschap: bevestigd	W79	3,7	1,19
Andere psychische symptomen/klachten	P29	3,6	1,71
Chronisch alcoholmisbruik	P15	3,6	2,00
Geneesmiddelmisbruik	P18	3,6	1,78
Tubair catarre/tubastenose	H73	3,6	1,43
Passagère cerebrale ischemie/TIA	K89	3,6	1,43
Andere/meerdere symptomen/klachten bewegingsapparaat	L29	3,6	1,40
Intermenstrueel bloedverlies	X08	3,6	1,40
Andere symptomen/klachten neus	R08	3,6	1,15

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Ganglion gewricht/pees	L87	3,5	1,36
Vraag bestaan zwangerschap	W01	3,5	1,23
Verworven afwijking(en) extremiteiten	L98	3,5	1,10
Unguis incarnatus/andere nagelaandoening	S94	3,4	2,18
Ander mictieprobleem	U05	3,4	1,50
Acute laryngitis/tracheïtis	R77	3,3	1,59
Vergrote lymfeklier(en)	B02	3,3	1,43
Relatieprobleem met partner	Z12	3,3	1,38
Ulcus cruris/decubitus/chronisch ulcus	S97	3,2	2,39
Epilepsie (alle vormen)	N88	3,2	1,64
Sub-/infertiliteit vrouw	W15	3,2	1,53
Otitis media met effusie	H72	3,2	1,33
Pijn toegeschreven aan hart	K01	3,1	1,40
Tabaksmisbruik	P17	3,1	1,29
Kaak(gewricht) symptomen/klachten	L07	3,1	1,14
Angst voor geslachtsziekte man	Y25	3,1	1,06
Reumatoïde artritis/verwante aandoening(en)	L88	3,0	2,32
Herpes zoster	S70	3,0	1,88
Benigne prostaathypertrofie	Y85	3,0	1,50
Abortus provocatus	W83	3,0	1,26
Andere zorgen gedrag kind	P22	3,0	1,18
Chronische bronchitis/bronchiëctasieën	R91	2,9	2,67
Probleem met werksituatie	Z05	2,9	1,76
Andere symptomen/klachten spijsverteringsorganen	D29	2,9	1,24
Morning after pil/postcoïtale anticonceptie	W10	2,9	1,06
Enuresis	P12	2,8	1,71
Hematurie	U06	2,8	1,42
Flank symptomen/klachten	L05	2,8	1,26
Gewichtsverlies	T08	2,8	1,26
Perianale jeuk	D05	2,8	1,23
Transpiratieproblemen	A09	2,8	1,16
Drugsmisbruik	P19	2,7	2,40
Andere artrose/verwante aandoening(en)	L91	2,7	1,93
Onverklaarde afwijking bloedonderzoek	B85	2,7	1,70
Verstuiking/distorsie knie	L78	2,7	1,33
Lipoom	S78	2,7	1,30
Urolithiasis (alle vormen/lokalisaties)	U95	2,6	1,66
Herpes simplex	S71	2,6	1,52
Druk/beklemming toegeschreven aan hart	K02	2,6	1,45
Piepende ademhaling	R03	2,6	1,34
Gegeneraliseerde roodheid/erytheem huid	S07	2,6	1,10
Spraak-/fonatiestoornis	N19	2,6	1,07
Symptomen/klachten nagels	S22	2,6	1,00
Pernicieuze/foliumzuurdeficiëntie-anemie	B81	2,5	3,14
Hernia inguinalis	D89	2,5	1,68
Cataract/staar	F92	2,5	1,21
Rectaal bloedverlies	D16	2,5	1,04

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Overgewicht (Quetelet-index 27- 30)	T83	2,5	1,04
Verstopt gevoel oor	H13	2,5	1,00
Hypertrofie/chronische infectie tonsillen/adenoid	R90	2,4	1,48
Andere verstuiking/distorsie	L79	2,4	1,30
Probleem huisvesting/buurt	Z03	2,4	1,19
Symptomen/klachten oogleden	F16	2,4	1,04
Coxartrose	L89	2,3	2,00
Andere ziekte(n) geslachtsorganen/borsten vrouw	X99	2,3	1,92
Knobbel/zwelling borst(en) vrouw	X19	2,3	1,42
Mollusca contagiosa	S95	2,3	1,19
Andere symptomen/klachten penis	Y04	2,3	1,12
Symptomen/klachten sinussen (inclusief pijn)	R09	2,3	1,08
Schizofrenie	P72	2,2	2,60
Andere fractuur	L76	2,2	1,60
Pijn oog	F01	2,2	1,08
Persoonlijkheids-/karakterstoornis	P80	2,1	2,67
Andere sensibeleitstoornis/onwillekeurige bewegingen	N06	2,1	1,46
Complicatie(s) medische behandeling	A87	2,1	1,38
Andere symptomen/klachten huid/subcutis	S29	2,1	1,33
Andere problemen ademhaling	R04	2,1	1,17
Balanitis	Y75	2,1	1,17
Overactief kind/hyperkinetisch syndroom	P21	2,1	1,13
Andere symptomen/klachten borsten vrouw	X21	2,1	1,13
Beet mens/dier	S13	2,1	1,08
Specifiek leerprobleem	P24	2,1	1,04
Prolaps vagina/uterus	X87	2,0	1,65
Hyperthyreoïdie/thyreotoxicose	T85	2,0	1,52
Geheugen-/concentratie-/oriëntatiestoornissen	P20	2,0	1,30
Luiereczeem	S89	2,0	1,30
Tintelen vingers/voeten/tenen	N05	2,0	1,26
Glaucoom/verhoogde oogdruk	F93	2,0	1,09
Andere neurose	P79	2,0	1,95
Relatieprobleem met kind	Z16	2,0	1,59
Andere ziekte(n) geslachtsorganen/borsten man	Y99	2,0	1,41
Andere ziekte(n) luchtwegen	R99	2,0	1,36
Symptomen/klachten prostaat	Y06	2,0	1,32
Andere symptomen/klachten oor	H29	2,0	1,18
Doofheid/slechthorendheid	H86	2,0	1,18
Andere ziekte(n) hart vaatstelsel	K99	2,0	1,14
Symptomen/klachten stem	R23	2,0	1,14
Probleem ten gevolge van geweld	Z25	2,0	1,14
Vitamine-/voedingsdeficiëntie(s)	T91	1,9	2,10
Andere ziekte(n) zenuwstelsel	N99	1,9	1,81
Carpale tunnelsyndroom	N93	1,9	1,43
Pityriasis rosea	S90	1,9	1,33
Andere verandering(en) in kleur huid	S08	1,9	1,19
Hersenschudding	N79	1,8	1,40

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Symptomen/klachten tonsillen	R22	1,8	1,35
Oorsuizen/tinnitus	H03	1,8	1,15
Andere ziekte(n) spijsverteringsorganen	D99	1,7	2,32
Ziekte(n) zweetklieren	S92	1,7	1,16
Angst voor andere ziekte hart vaatstelsel	K27	1,7	1,05
Andere/niet gespecificeerde psychose(n)	P98	1,6	2,39
Verandering ontlasting/defecatiepatroon	D18	1,6	1,39
Angst voor andere ziekte	A27	1,6	1,22
Fractuur hand/voet	L74	1,6	1,11
Angst zwanger te zijn	W02	1,6	1,11
Spontane abortus	W82	1,6	1,11
Uitstel van de menstruatie	X10	1,6	1,11
Kneuzing/bloeding oog/adnexen	F75	1,6	1,06
Mouches volantes/flitsen/flikkeringen	F04	1,6	1,00
Corpus alienum oog	F76	1,6	1,00
Afwijkende uitslag(en) onderzoek	A91	1,5	1,88
Diverticulose/diverticulitis	D92	1,5	1,88
Chronisch inwendig trauma knie	L97	1,5	1,71
Verlies/overlijden van partner	Z15	1,5	1,59
Orchitis/epididymitis	Y74	1,5	1,41
Andere afwijkende/onregelmatige hartslag	K05	1,5	1,29
Flatulentie/meteorisme/boeren	D08	1,5	1,24
Wormen/oxyuren/andere parasieten	D22	1,5	1,06
Syndroom cervicale wervelkolom	L83	1,4	2,38
Cholecystitis/cholelithiasis	D98	1,4	1,94
Thrombophlebitis/flebotrombose	K94	1,4	1,69
Andere infectie/ontsteking oog/adnexen	F73	1,4	1,44
Afscheiding uit oor	H04	1,4	1,38
Andere hartziekte(n)	K84	1,4	1,19
Andere symptomen/klachten oog/adnexen	F29	1,4	1,13
Andere symptomen/klachten urine	U07	1,4	1,13
Angst voor hoge bloeddruk	K25	1,4	1,06
Affectieve psychose	P73	1,3	4,20
Hysterie/hypochondrie	P75	1,3	1,93
Cervicitis/andere ziekte cervix	X85	1,3	1,80
Colitis ulcerosa/chronische enteritis (regionalis)	D94	1,3	1,60
Artrose/spondylose wervelkolom	L84	1,3	1,53
Scabies/andere aandoening door mijten	S72	1,3	1,53
Symptomen/klachten scrotum/testis	Y05	1,3	1,20
Schadelijk gevolg fysische factor	A88	1,3	1,13
Andere symptomen/klachten haar	S24	1,3	1,07
Andere ziekte(n) endocriene klieren/metabolisme/voeding	T99	1,2	2,36
Andere ziekte(n) urinewegen	U99	1,2	2,29
Ander letsel van de huid/subcutis	S19	1,2	1,71
Andere virusziekte met exantheem	A76	1,2	1,43
Prikkelbaar/boos gevoel/gedrag	P04	1,2	1,43
Probleem met sociale verzekering/welzijnszorg	Z08	1,2	1,36

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Bloedverlies tijdens zwangerschap	W03	1,2	1,21
Multiple zwellingen/papels/knobbels huid/subcutis	S05	1,2	1,14
Corpus alienum huid/subcutis	S15	1,2	1,07
Eetprobleem(en) bij kind	P11	1,2	1,00
Seniele dementie/Alzheimer	P70	1,2	2,38
Acute pyelonephritis/pyelitis	U70	1,2	2,00
Acuut letsel meniscus/kniebanden	L96	1,2	1,77
Streptokokken-angina/roodvonk	R72	1,2	1,54
Pijn geslachtsorganen vrouw	X01	1,2	1,08
Maligniteit borst vrouw	X76	1,1	3,00
Niet-reumatische klepaandoening	K83	1,1	2,08
Niet specifieke urethritis	U72	1,1	1,92
Struma/noduli	T81	1,1	1,50
Pijn anus/rectum	D04	1,1	1,33
Chronische otitis media/andere infectie oor	H74	1,1	1,33
Achterblijven verwachte fysiologische ontwikkeling	T10	1,1	1,33
Pijn/gevoeligheid huid	S01	1,1	1,08
Afwijkende cervixuitstrijk	X86	1,1	1,08
Andere algemene symptomen/klachten	A29	1,1	1,00
Angst andere ziekte endocriene klieren/metabolisme/voeding	T27	1,1	1,00
Misselijkheid/braken in zwangerschap	W05	1,1	1,00
Maligniteit bronchus/long	R84	1,0	6,00
Hernia diafragmatica/hiatus	D90	1,0	3,45
Virus hepatitis	D72	1,0	1,64
Andere infectie(s) luchtwegen	R83	1,0	1,55
Postmenopauzaal bloedverlies	X12	1,0	1,55
Andere hernia abdominalis	D91	1,0	1,45
Maligniteit huid/subcutis	S77	1,0	1,45
Andere infectieziekte(n)	A78	1,0	1,36
Angst voor AIDS	B25	1,0	1,36
Ectopische slagen/extrasystolen	K80	1,0	1,27
Ander letsel oog/adnexen	F79	1,0	1,18
Fractuur radius/ulna	L72	1,0	1,18
Symptomen/klachten borsten man	Y16	1,0	1,18
Gecomplieerde bevalling levendgeborene	W92	1,0	1,09
Pijnlijke coïtus vrouw	X04	1,0	1,09
Symptomen/klachten tepel vrouw	X20	1,0	1,09
Maligniteit colon/rectum	D75	0,9	5,00
Trigeminus neuralgie	N92	0,9	1,80
Benigne neoplasma uterus/cervix uteri	X78	0,9	1,80
Haemoptoë	R24	0,9	1,60
Appendicitis	D88	0,9	1,50
Presbycusis	H84	0,9	1,40
Functiebeperking/handicap bewegingsapparaat	L28	0,9	1,40
Ander letsel hoofd	N80	0,9	1,40
Acuut alcohol misbruik/intoxicatie	P16	0,9	1,40
Voedingsprobleem zuigeling/kind	T04	0,9	1,40

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Relatieprobleem met ouders/familie	Z20	0,9	1,40
Andere/niet-gespecificeerde anemie	B82	0,9	1,30
Seksuele bevrediging verlies/vermindering	P08	0,9	1,30
Andere zorgen gedrag adolescent	P23	0,9	1,30
Verminderde eetlust	T03	0,9	1,30
Sub-/infertiliteit man	Y10	0,9	1,30
Andere symptomen/klachten geslachtsorganen man	Y29	0,9	1,30
Probleem met ziekte van kind	Z18	0,9	1,30
Longembolie/longinfarct	K93	0,9	1,20
Slikproblemen	D21	0,9	1,10
Orthostatische hypotensie	K88	0,9	1,00
Sterilisatie man	Y13	0,9	1,00
Maligniteit prostaat	Y77	0,8	4,22
Ulcus duodeni	D85	0,8	2,22
Probleem met ziekte van ouders/familie	Z22	0,8	1,67
Perforatie trommelvlies	H77	0,8	1,56
Algehele achteruitgang	A05	0,8	1,44
Purpura/stollingsstoornis/afwijkende trombocyten	B83	0,8	1,44
Ander ulcus pepticum	D86	0,8	1,44
Paroxysmale tachycardie	K79	0,8	1,44
Verlamming/krachtverlies	N18	0,8	1,44
Condylomata acuminata man	Y76	0,8	1,44
Verlies/overlijden van ouders/familie	Z23	0,8	1,44
Overmatige dorst	T01	0,8	1,33
Luxatie/subluxatie	L80	0,8	1,22
Acute lymphadenitis	B70	0,8	1,11
Angst voor hartaanval	K24	0,8	1,11
Gewichtstoename	T07	0,8	1,11
Bloeding	A10	0,8	1,00
Hartgeruis	K81	0,8	1,00
Fractuur femur	L75	0,7	2,13
Cirroze/andere leverziekte	D97	0,7	1,88
Trichomonas urogenitale vrouw	X73	0,7	1,88
Ulcus corneae	F85	0,7	1,25
Fibroadenoom/polycystische afwijking borsten	X88	0,7	1,25
Angst voor andere ziekte bloed/lymfestelsel	B27	0,7	1,13
Angst voor borstkanker vrouw	X26	0,7	1,13
Phimosi/slurf-preputium	Y81	0,7	1,13
Ander sociaal probleem	Z29	0,7	1,13
Blindheid (elke graad/vorm)	F94	0,7	1,00
Andere symptomen/klachten hartvaatstelsel	K29	0,7	1,00
Andere symptomen/klachten borsten zwangerschap/kraambed	W20	0,7	1,00
Probleem met ziekte van partner	Z14	0,7	1,00
Andere/niet-gespecif.maligniteit spijsverteringsorganen	D77	0,6	3,43
Atherosclerose	K91	0,6	2,57
Verworven afwijking(en) wervelkolom	L85	0,6	2,43
Restless legs	N04	0,6	2,14

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Aangezichtspijn	N03	0,6	2,00
Prostatitis/vesiculitis seminalis	Y73	0,6	1,57
Multiple sclerose	N86	0,6	1,43
Andere symptomen/klachten luchtwegen	R29	0,6	1,43
Premenstruele symptomen/klachten	X09	0,6	1,43
Ontsteking kleine bekken/PID	X74	0,6	1,43
Andere ziekte(n) oor	H99	0,6	1,29
Symptomen/klachten kleine bekken	X17	0,6	1,29
Herpes genitalis man	Y72	0,6	1,29
Angst voor andere ziekte geslachtsorganen/borsten vrouw	X27	0,6	1,14
Afwijkend aspect oog	F15	0,6	1,00
Parkinsonisme, ziekte van Parkinson	N87	0,5	3,33
Andere organische psychose(n)	P71	0,5	2,17
Fractuur tibia/fibula	L73	0,5	2,00
Gonorrhoe vrouw	X71	0,5	2,00
Infectieuze diarree, dysenterie	D70	0,5	1,83
Oksel symptomen/klachten	L06	0,5	1,83
Zwelling in de buik	D24	0,5	1,67
Aangeboren afwijking(en) bewegingsapparaat	L82	0,5	1,50
Furunkel/abces neus	R73	0,5	1,50
Mastitis puerperalis	W94	0,5	1,50
Verandering omvang/uitzetting buik	D25	0,5	1,33
Andere afwijking(en) reuk/smaak	N16	0,5	1,33
Cluster headache	N90	0,5	1,33
Probleem met gedrag van partner	Z13	0,5	1,33
Angst voor andere ziekte spijsverteringsorganen	D27	0,5	1,17
Corpus alienum via mond/anus	D79	0,5	1,17
Andere symptomen/klachten zenuwstelsel	N29	0,5	1,17
Symptomen/klachten borstvoeding	W19	0,5	1,17
Armoede/financieel probleem	Z01	0,5	1,17
Probleem met werkloosheid	Z06	0,5	1,17
Stamelen/stotteren/tics	P10	0,5	1,00
Intermenstruele pijn	X03	0,5	1,00
Ander benigne neoplasma geslachtsorganen vrouw	X80	0,5	1,00
Hydrokèle	Y86	0,5	1,00
Probleem met sociale/culturele achtergrond	Z04	0,5	1,00
Condylomata acuminata vrouw	X91	0,4	2,20
Gonorrhoe man	Y71	0,4	2,20
Hypoglykemie	T87	0,4	1,80
Herpes genitalis vrouw	X90	0,4	1,80
Dehydratie	T11	0,4	1,60
Andere symptomen/klachten lymfeklieren	B03	0,4	1,40
Melaena	D15	0,4	1,40
Ander letsel oor	H79	0,4	1,40
Osgood-Schlatter/andere osteochondropathie	L94	0,4	1,40
Facialis parese/Bell's palsy	N91	0,4	1,40
Pilonidaal cyste/fistel	S85	0,4	1,40

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
And. ziekte(n) ivm zwangersch./beval./kraamb./anticonceptie	W99	0,4	1,40
Probleem met justitie/politie	Z09	0,4	1,40
Andere ziekte(n) bloed/lymfestelsel	B99	0,4	1,20
Geelzucht	D13	0,4	1,20
Suïcidepoging	P77	0,4	1,20
Sterilisatie vrouw	W13	0,4	1,20
Overmatig huilende zuigeling	A15	0,4	1,00
Haematemesis	D14	0,4	1,00
Strabismus/scheelzien	F95	0,4	1,00
Ontevreden/bezorgd over aspect oor	H15	0,4	1,00
Convulsies/stuipen (inclusief koorts-)	N07	0,4	1,00
Mentale retardatie/intellectuele achterstand	P85	0,4	1,00
Pediculosis/andere huidinfestatie	S73	0,4	1,00
Ander/niet-gespecificeerd neoplasma huid/subcutis	S80	0,4	1,00
Hemangioom/lymfangioom	S81	0,4	1,00
Pijn testis/scrotum	Y02	0,4	1,00
Andere maligniteit luchtwegen	R85	0,4	4,00
Maligniteit maag	D74	0,4	3,75
Zwelling	A08	0,4	1,50
Koliek bij zuigeling	A14	0,4	1,25
Angst voor kanker	A26	0,4	1,25
Andere symptomen/klachten bloed/lymfestelsel	B29	0,4	1,25
Corpus alienum in oor	H76	0,4	1,25
Afscheiding penis/urethra	Y03	0,4	1,25
Aanwezigheid/gevolg prothese	A89	0,4	1,00
Angst voor ziekte oog	F27	0,4	1,00
Aangeboren afwijking(en) oor	H80	0,4	1,00
Abnormaal sputum/slijm	R25	0,4	1,00
And. sympt./klacht. endocr. klieren/metabolisme/voeding	T29	0,4	1,00
Andere aangeboren afwijking endocriene klieren/metabolisme	T80	0,4	1,00
Ectopische zwangerschap	W80	0,4	1,00
Bloedverlies na coïtus	X13	0,4	1,00
Maligniteit blaas	U76	0,3	9,33
Sociale functiebeperking/handicap	Z28	0,3	3,33
Mononucleosis infectiosa	A75	0,3	1,67
Bloed in/uit oor	H05	0,3	1,67
Tetanus	N72	0,3	1,67
Afwijkende uitslag urine-onderzoek	U98	0,3	1,67
Leukemie	B73	0,3	1,33
Benigne neoplasma spijsverteringsorganen	D78	0,3	1,33
Ander letsel spijsverteringsorganen	D80	0,3	1,33
Angst voor andere ziekte huid/subcutis	S27	0,3	1,33
Lues man	Y70	0,3	1,33
Letsel geslachtsorganen man	Y80	0,3	1,33
Probleem toegankelijkheid/beschikbaarheid gezondheidszorg	Z10	0,3	1,33
Koude rillingen	A02	0,3	1,00
Malaria	A73	0,3	1,00

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Geneesmiddelintoxicatie	A84	0,3	1,00
Intoxicatie andere chemische stof	A86	0,3	1,00
Andere maligniteit bloed/lymfestelsel	B74	0,3	1,00
HIV-infectie (AIDS/ARC)	B90	0,3	1,00
Angst voor kanker spijsverteringsorganen	D26	0,3	1,00
Symptomen/klachten van contactlens	F18	0,3	1,00
Funcatiebeperking/handicap oog/adnexen	F28	0,3	1,00
Andere aangeboren afwijking(en) oog/adnexen	F81	0,3	1,00
Retinopathie	F83	0,3	1,00
Angst voor ziekte oor	H27	0,3	1,00
Maligniteit zenuwstelsel	N74	0,3	1,00
Aangeboren afwijking(en) zenuwstelsel	N85	0,3	1,00
Pijn toegeschreven aan luchtwegen	R01	0,3	1,00
Funcatiebeperking/handicap luchtwegen	R28	0,3	1,00
Corpus alienum neus/larynx/bronchiën	R87	0,3	1,00
And. sympt./klacht. zwangersch./beval./kraamb./anticonceptie	W29	0,3	1,00
Zwangerschap complicerende niet-obstetrische factor	W77	0,3	1,00
Angst voor kanker geslachtsorganen vrouw	X25	0,3	1,00
Pijn in penis	Y01	0,3	1,00
Angst voor kanker geslachtsorganen man	Y26	0,3	1,00
Cryptorchisme/niet ingedaalde testis	Y83	0,3	1,00
Probleem met gedrag van ouders/familie	Z21	0,3	1,00
Maligniteit pancreas	D76	0,2	8,50
Ziekte van Hodgkin	B72	0,2	8,00
Verzoek/gesprek over euthanasie	A20	0,2	4,00
Aangeboren afwijking(en) hart vaatstelsel	K73	0,2	2,50
Andere symptomen/klachten blaas	U13	0,2	2,50
Coma	A07	0,2	1,50
Angst voor andere ziekte luchtwegen	R27	0,2	1,50
Overmatige eetlust	T02	0,2	1,50
Andere maligniteit geslachtsorganen vrouw	X77	0,2	1,50
Angst een sociaal probleem te hebben	Z27	0,2	1,50
Algemene symptomen/klachten zuigeling	A17	0,2	1,00
Funcatiebeperking/handicap	A28	0,2	1,00
Multiple aangeboren afwijkingen	A90	0,2	1,00
Perinatale morbiditeit	A94	0,2	1,00
Symptomen/klachten bloed/bloedvormende organen	B04	0,2	1,00
Chronische/niet-gespecificeerde lymphadenitis	B71	0,2	1,00
Erfelijke hemolytische anemie	B78	0,2	1,00
Incontinentie voor ontlasting	D17	0,2	1,00
Bof	D71	0,2	1,00
Afwijkende oogbewegingen	F14	0,2	1,00
Symptomen/klachten van bril	F17	0,2	1,00
Neoplasma oog/adnexen	F74	0,2	1,00
Maculadegeneratie	F84	0,2	1,00
Andere pijn toegeschreven aan hart vaatstelsel	K03	0,2	1,00
Acuut reuma/reumatische hartziekte	K71	0,2	1,00

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Benigne neoplasma zenuwstelsel	N75	0,2	1,00
Ander letsel zenuwstelsel	N81	0,2	1,00
Libido verlies/vermindering	P07	0,2	1,00
Levensfaseprobleem volwassene	P25	0,2	1,00
Tuberculose luchtwegen	R70	0,2	1,00
Benigne neoplasma luchtwegen	R86	0,2	1,00
Ander letsel luchtwegen	R88	0,2	1,00
Angst voor kanker huid/subcutis	S26	0,2	1,00
Knobbel/zwelling schildklier	T15	0,2	1,00
Symptomen/klachten nieren	U14	0,2	1,00
Angst voor andere ziekte urinewegen	U27	0,2	1,00
Angst voor complicaties zwangerschap/bevalling	W27	0,2	1,00
Andere symptomen/klachten geslachtsorganen vrouw	X29	0,2	1,00
Angst andere ziekte geslachtsorganen/borsten man	Y27	0,2	1,00
Probleem met ziek zijn	Z11	0,2	1,00
Relatieprobleem met vrienden	Z24	0,2	1,00
Maligniteit cervix uteri	X75	0,1	4,00
Infectieziekte hartvaatstelsel	K70	0,1	3,00
Functiebeperking/handicap ten gevolge van zwangerschap	W28	0,1	3,00
Infectieziekte bewegingsapparaat	L70	0,1	2,00
Niet-gespecificeerd neoplasma zenuwstelsel	N76	0,1	2,00
Anorexia nervosa/boulimie	T06	0,1	2,00
Normale bevalling doodgeborene	W91	0,1	2,00
Angst voor de dood	A25	0,1	1,00
Gegeneraliseerde tuberculose	A70	0,1	1,00
Maligniteit met onbekende primaire lokalisatie	A79	0,1	1,00
Benigne/niet-gespecificeerd neoplasma bloed/lymfestelsel	B75	0,1	1,00
Afwijking leukocyten	B84	0,1	1,00
Andere hematologische afwijking(en)	B86	0,1	1,00
Aangeboren afwijking(en) spijsverteringsorganen	D81	0,1	1,00
Hepatomegalie	D96	0,1	1,00
Stenose traankanaal zuigeling	F80	0,1	1,00
Netvliesloslating	F82	0,1	1,00
Functiebeperking/handicap oor	H28	0,1	1,00
Oppervlakkig letsel oor	H78	0,1	1,00
Akoestisch letsel/lawaaidoofheid	H85	0,1	1,00
Opgezette aderen	K06	0,1	1,00
Functiebeperking/handicap hartvaatstelsel	K28	0,1	1,00
Angst voor andere ziekte bewegingsapparaat	L27	0,1	1,00
Neoplasma bewegingsapparaat	L71	0,1	1,00
Andere infectieziekte(n) zenuwstelsel	N73	0,1	1,00
Bezorgdheid over seksuele voorkeur	P09	0,1	1,00
Encopresis	P13	0,1	1,00
Angst voor kanker luchtwegen	R26	0,1	1,00
Functiebeperking/handicap huid/subcutis	S28	0,1	1,00
Andere aangeboren afwijking(en) huid/subcutis	S83	0,1	1,00
Voedingsprobleem volwassene	T05	0,1	1,00

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten per patiënt per jaar
Angst voor kanker endocriene klieren	T26	0,1	1,00
Maligniteit schildklier	T71	0,1	1,00
Renale glucosurie	T88	0,1	1,00
Letsel urinewegen	U80	0,1	1,00
Aangeboren afwijking(en) urinewegen	U85	0,1	1,00
Glomerulonephritis/nefroze	U88	0,1	1,00
Andere klachten post-partum/kraambed	W18	0,1	1,00
Zwangerschap complicerende letsels	W75	0,1	1,00
Andere aandoening borsten kraambed	W95	0,1	1,00
Andere complicatie(s) kraambed	W96	0,1	1,00
Angst voor seksueel disfunctioneren vrouw	X24	0,1	1,00
Lues vrouw	X70	0,1	1,00
Benigne neoplasma borsten vrouw	X79	0,1	1,00
Ander/niet-gespecificeerd neoplasma geslachtsorganen vrouw	X81	0,1	1,00
Premenstrueel spanningssyndroom	X89	0,1	1,00
Ander seksueel probleem man	Y08	0,1	1,00
Angst voor seksueel disfunctioneren man	Y24	0,1	1,00
Probleem met opleiding	Z07	0,1	1,00
Verlies/overlijden van kind	Z19	0,1	1,00

* klachten en diagnoses die niet voorkwamen in achterstandsgebieden zijn niet opgenomen in de tabel

Tabel A2 Meest voorkomende klachten en aandoeningen in achterstandsgebieden in vergelijking met de referentiegroep*

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	69,8	78,3	8,5	0,9
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	65,6	46,8	18,8	1,4
Contact eczeem/ander eczeem	S88	55,1	45,0	10,0	1,2
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	49,0	36,3	12,7	1,4
Hoesten	R05	46,9	45,1	1,8	1,0
Dermatomycose(n)	S74	46,2	38,6	7,6	1,2
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	40,1	38,2	1,9	1,0
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	39,9	44,0	4,1	0,9
Diabetes mellitus	T90	38,8	37,7	1,1	1,0
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	37,5	33,1	4,3	1,1
Astma	R96	33,1	28,6	4,5	1,2
Rug symptomen/klachten	L02	32,9	24,1	8,8	1,4
Maagpijn	D02	28,0	15,3	12,7	1,8
Andere gelokaliseerde buikpijn	D06	28,0	18,9	9,1	1,5
Slapeloosheid/andere slaapstoornis	P06	27,9	29,6	1,7	0,9
Moehaid/zwakte	A04	27,2	24,1	3,1	1,1
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	26,1	26,2	0,1	1,0
Obstipatie	D12	25,4	20,4	5,0	1,2
Borstkas symptomen/klachten	L04	24,5	20,4	4,1	1,2
Hoofdpijn	N01	24,3	13,3	10,9	1,8
Schouder symptomen/klachten	L08	23,6	15,2	8,4	1,6
Knie symptomen/klachten	L15	23,0	18,5	4,5	1,2
Acute bronchitis/bronchiolitis	R78	22,9	26,5	3,6	0,9
Nek symptomen/klachten	L01	22,8	22,8	0,1	1,0
Voet/teen symptomen/klachten	L17	22,1	19,9	2,2	1,1
Depressie	P76	22,0	24,7	2,7	0,9
Overmatig cerumen	H81	21,6	35,5	13,9	0,6
Symptomen/klachten keel	R21	20,9	14,1	6,8	1,5
Vetstofwisselingsstoornis(sen)	T93	20,1	27,7	7,6	0,7
Wratten	S03	18,9	23,7	4,8	0,8
Constitutioneel eczeem	S87	18,6	15,8	2,8	1,2
Infectieuze conjunctivitis	F70	18,0	15,1	3,0	1,2
Veronderstelde gastro-intestinale infectie	D73	17,7	10,3	7,4	1,7
Angstig/nervus/gespannen gevoel	P01	16,9	17,3	0,4	1,0
Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	L99	16,3	25,4	9,0	0,6
Otitis externa	H70	16,2	14,7	1,4	1,1
Otitis media acuta/myringitis	H71	16,1	14,5	1,6	1,1
Vertigo/duizeligheid	N17	16,0	12,9	3,1	1,2
Acne	S96	15,8	8,8	7,0	1,8
Acute/chronische sinusitis	R75	15,6	22,0	6,4	0,7
Crisis/voorbijgaande stressreactie	P02	15,4	7,9	7,5	1,9

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter- stands- gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Andere ziekte(n) huid/subcutis	S99	15,2	12,5	2,7	1,2
Andere lokale infectie(s) huid/subcutis	S11	14,6	10,2	4,3	1,4
Spierpijn	L18	14,1	10,7	3,4	1,3
Been/dijbeen symptomen/klachten	L14	14,0	13,2	0,8	1,1
Acute tonsillitis/peritonsillair abces	R76	13,6	8,8	4,8	1,5
Pruritus/jeuk	S02	13,6	9,1	4,5	1,5
Diarree	D11	13,5	9,1	4,4	1,5
Emfyseem/COPD	R95	13,4	14,0	0,6	1,0
Zuurbranden	D03	13,2	8,6	4,7	1,5
Zwangerschap: bevestigd	W78	12,7	6,9	5,8	1,8
Candidiasis urogenitale vrouw	X72	12,4	11,9	0,5	1,0
Angina pectoris	K74	12,3	12,6	0,3	1,0
Koorts	A03	11,7	6,9	4,8	1,7
Scheurwond/snijwond	S18	11,7	10,4	1,4	1,1
Lage-rugpijn met uitstraling	L86	11,6	13,1	1,5	0,9
Hemorroïden	K96	11,5	8,5	3,0	1,4
Hand/vinger symptomen/klachten	L12	11,5	10,8	0,6	1,1
Stoornis maagfunctie	D87	11,1	12,2	1,1	0,9
Andere visusymptomen/-klachten	F05	11,0	7,3	3,7	1,5
Ijzergebrekanemie	B80	10,7	5,5	5,2	1,9
Gezwellen enkels/enkeloedeem	K07	10,7	11,3	0,6	0,9
Seborroïsch eczeem/roos	S86	10,6	11,7	1,1	0,9
Down/depressief gevoel	P03	10,5	7,2	3,3	1,5
Impetigo/impetiginisatie	S84	10,5	9,6	0,9	1,1
Verhoogde bloeddruk	K85	10,5	10,7	0,2	1,0
Migraine	N89	10,3	11,3	1,0	0,9
Spanningshoofdpijn	N02	10,2	6,3	3,9	1,6
Gegeneraliseerde buikpijn/buikkrampen	D01	10,2	9,0	1,2	1,1
Buil/kneuzing/contusie intacte huid	S16	10,0	6,5	3,5	1,5
Vaginale afscheiding	X14	9,9	6,6	3,2	1,5
Andere virusziekte(n)	A77	9,6	7,2	2,4	1,3
Spastisch colon/IBS	D93	9,6	9,4	0,2	1,0
Angststoornis/angsttoestand	P74	9,5	10,3	0,8	0,9
Lokale zwelling/papel/knobbel huid/subcutis	S04	9,4	8,0	1,5	1,2
Allergie/allergische reactie	A12	9,3	8,3	1,0	1,1
Hypertensie met orgaanbeschadiging/secundaire hypertensie	K87	9,3	9,9	0,5	0,9
Lokale roodheid/erytheem huid	S06	9,2	6,3	2,9	1,5
Andere anticonceptie vrouw (pessarium, prikpil)	W14	9,0	5,1	3,8	1,7
Andere symptomen/klachten aspect huid	S21	8,9	5,8	3,1	1,5
Blepharitis/hordeolum/chalazion	F72	8,8	7,5	1,3	1,2
Dyspnoe/benauwdheid toegeschreven aan luchtwegen	R02	8,7	8,7	0,0	1,0
Arm symptomen/klachten	L09	8,6	5,6	3,0	1,5
Pols symptomen/klachten	L11	8,5	5,6	2,9	1,5

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Afwijkend gevoel aan oog	F13	8,5	7,5	1,0	1,1
Niezen/neusverstopping/loopneus	R07	8,4	5,4	3,1	1,6
Anticonceptie: IUD	W12	8,4	5,9	2,4	1,4
Oorpijn	H01	8,2	5,1	3,0	1,6
Allergische/niet-gespecificeerde conjunctivitis	F71	8,0	6,5	1,4	1,2
Moniliasis/candidiasis	S75	7,8	6,9	1,0	1,1
Urticaria	S98	7,6	6,4	1,2	1,2
Schoulersyndroom/PHS	L92	7,6	17,3	9,7	0,4
Ander letsel bewegingsapparaat	L81	7,6	12,0	4,5	0,6
Ziekte mond/tong/lippen/speekselklieren	D83	7,6	5,1	2,4	1,5
Ander benigne neoplasma huid/subcutis	S79	7,4	11,7	4,4	0,6
Flauwvallen/syncope	A06	7,4	5,0	2,4	1,5
Decompensatio cordis	K77	7,4	9,4	2,0	0,8
Vaginitis/vulvitis nao	X84	7,4	5,7	1,6	1,3
Menorragie	X06	7,3	4,1	3,1	1,8
Influenza	R80	7,3	5,2	2,1	1,4
Symptomen/klachten mond/tong/lippen/speekselklieren	D20	7,3	5,5	1,8	1,3
Atheroomcyste/epitheelcyste	S93	6,9	10,2	3,3	0,7
Psoriasis (met of zonder artropathie)	S91	6,9	5,7	1,2	1,2
Geneesmiddelbijwerking	A85	6,8	13,3	6,5	0,5
Andere infectie huid/subcutis	S76	6,8	7,2	0,3	1,0
Urine-incontinentie	U04	6,8	6,7	0,2	1,0
Pijnlijke mictie	U01	6,8	3,7	3,0	1,8
Heup symptomen/klachten	L13	6,7	8,0	1,3	0,8
Gehoorklachten	H02	6,5	4,5	2,0	1,4
Andere psychische stoornissen	P99	6,4	3,1	3,3	2,1
Misselijkheid	D09	6,2	5,4	0,8	1,2
Braken	D10	6,1	2,8	3,4	2,2
Andere/chronische ischemische hartziekte	K76	6,0	5,8	0,3	1,0
Boezemfibrilleren/-fladderen	K78	6,0	7,1	1,2	0,8
Pneumonie	R81	5,9	8,2	2,3	0,7
Enkel symptomen/klachten	L16	5,9	4,4	1,5	1,3
Symptomen/klachten tanden/tandvlees	D19	5,8	2,3	3,5	2,5
Epistaxis/neusbloeding	R06	5,8	3,7	2,1	1,6
Verstuiking/distorsie enkel	L77	5,8	7,2	1,4	0,8
Gegeneraliseerde pijn	A01	5,8	4,6	1,2	1,3
Jicht	T92	5,8	6,3	0,6	0,9
Naevus/moedervlek	S82	5,7	10,6	5,0	0,5
Likdoorn(s)/eeltknobbel(s)	S20	5,7	3,7	2,0	1,5
Symptomen meerdere/niet-gespecificeerde spieren	L19	5,6	4,4	1,2	1,3
Hypothyreoïdie/myxoedeem	T86	5,3	9,8	4,4	0,5
Varices benen	K95	5,3	5,8	0,5	0,9
Osteoporose	L95	5,2	8,2	2,9	0,6
Refractie afwijking(en)	F91	5,2	2,2	3,0	2,3

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Haaruitval/alopecia	S23	5,2	2,4	2,8	2,2
Furunkel/karbunkel/cellulitis lokaal	S10	5,2	3,2	1,9	1,6
Cerebrovasculair accident (CVA)	K90	5,2	6,1	1,0	0,8
Ziekte tanden/tandvlees	D82	5,1	1,7	3,3	2,9
Climacteriële symptomen/klachten	X11	5,1	8,1	3,1	0,6
Gonartrose	L90	5,1	6,9	1,8	0,7
Neurasthenie/surmenage	P78	5,1	6,8	1,8	0,7
Hartkloppingen/bewust van hartslag	K04	5,1	6,0	0,9	0,8
Frequente mictie/aandrang	U02	5,1	4,7	0,3	1,1
Acuut myocardinfarct	K75	5,1	5,1	0,0	1,0
Fissura ani/periaanaal abces	D95	5,0	3,8	1,2	1,3
Hyperventilatie	R98	4,9	4,2	0,7	1,2
Symptomen meerdere/niet-gespecificeerde gewrichten	L20	4,9	5,2	0,3	0,9
Adipositas (Quetelet-index >30)	T82	4,9	4,9	0,0	1,0
Schaafwond/schram/blaar	S17	4,8	4,9	0,1	1,0
Pijn in de borsten vrouw	X18	4,7	2,8	1,9	1,7
Pijnlijke menstruatie	X02	4,7	2,8	1,9	1,7
Normale bevalling levendgeborene	W90	4,5	2,0	2,5	2,3
Andere ziekte(n) oog/adnexen	F99	4,5	3,5	1,0	1,3
Epicondylitis lateralis	L93	4,4	7,1	2,6	0,6
Vertigosyndroom/labyrinthitis	H82	4,4	6,8	2,4	0,6
Amenorroe/hypomenorroe/oligomenorroe	X05	4,4	2,0	2,4	2,2
Andere symptomen/klachten vagina	X15	4,4	2,8	1,6	1,6
Symptomen/klachten vulva	X16	4,4	3,2	1,2	1,4
Angst voor geslachtsziekte vrouw	X23	4,4	3,4	1,0	1,3
Onregelmatige/frequente menstruatie	X07	4,4	4,1	0,2	1,1
Waterpokken	A72	4,3	1,7	2,5	2,5
Ongeval/letsel	A80	4,3	3,7	0,5	1,1
Ziekte oesofagus	D84	4,2	9,6	5,4	0,4
Beet/steek insect	S12	4,2	6,6	2,4	0,6
Afscheiding uit oog	F03	4,2	1,9	2,2	2,2
Dood/overlijden	A96	4,2	3,2	1,0	1,3
Bezorgdheid over (bij)werking geneesmiddel	A13	4,2	4,3	0,1	1,0
Elleboog symptomen/klachten	L10	4,1	2,6	1,5	1,6
Andere perifere neuritis/neuropathie	N94	4,1	4,8	0,7	0,9
Andere ziekte(n) perifere arteriën	K92	4,1	4,1	0,0	1,0
Symptomen/klachten potentie	Y07	4,0	3,9	0,0	1,0
Rood oog	F02	3,9	2,6	1,3	1,5
Brandwond/verbranding huid (elke graad)	S14	3,8	2,7	1,1	1,4
Lokale infectie vinger/teen/paronychia	S09	3,8	4,6	0,8	0,8
Ongewenste zwangerschap: bevestigd	W79	3,7	1,1	2,6	3,3
Andere psychische symptomen/klachten	P29	3,6	2,6	1,1	1,4
Geneesmiddelmisbruik	P18	3,6	1,7	1,8	2,1
Passagère cerebrale ischemie/TIA	K89	3,6	5,1	1,5	0,7

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Tubair catarre/tubastnose	H73	3,6	4,8	1,2	0,7
Chronisch alcoholmisbruik	P15	3,6	2,4	1,2	1,5
Intermenstrueel bloedverlies	X08	3,6	2,5	1,0	1,4
Andere symptomen/klachten neus	R08	3,6	2,9	0,6	1,2
Andere/meerdere symptomen/klachten bewegingsapparaat	L29	3,6	3,2	0,4	1,1
Vraag bestaan zwangerschap	W01	3,5	1,3	2,2	2,7
Verworven afwijking(en) extremiteiten	L98	3,5	4,3	0,8	0,8
Ganglion gewricht/pees	L87	3,5	2,8	0,7	1,2
Unguis incarnatus/andere nagelaandoening	S94	3,4	4,4	1,0	0,8
Ander mictieprobleem	U05	3,4	3,0	0,4	1,1
Relatieprobleem met partner	Z12	3,3	4,6	1,3	0,7
Acute laryngitis/tracheïtis	R77	3,3	3,8	0,6	0,9
Vergrote lymfeklier(en)	B02	3,3	2,8	0,5	1,2
Otitis media met effusie	H72	3,2	7,2	4,0	0,4
Sub-/infertiliteit vrouw	W15	3,2	1,5	1,7	2,1
Ulcus cruris/decubitus/chronisch ulcus	S97	3,2	3,9	0,7	0,8
Epilepsie (alle vormen)	N88	3,2	3,4	0,2	1,0
Tabaksmisbruik	P17	3,1	4,4	1,3	0,7
Kaak(gewricht) symptomen/klachten	L07	3,1	2,3	0,8	1,4
Angst voor geslachtsziekte man	Y25	3,1	2,5	0,6	1,2
Pijn toegeschreven aan hart	K01	3,1	3,1	0,0	1,0
Abortus provocatus	W83	3,0	0,6	2,4	5,1
Herpes zoster	S70	3,0	4,5	1,5	0,7
Andere zorgen gedrag kind	P22	3,0	2,0	1,1	1,5
Benigne prostaathypertrofie	Y85	3,0	3,6	0,6	0,8
Reumatoïde artritis/verwante aandoening(en)	L88	3,0	3,4	0,4	0,9
Andere symptomen/klachten spijsverteringsorganen	D29	2,9	1,3	1,7	2,3
Morning after pil/postcoïtale anticonceptie	W10	2,9	1,3	1,6	2,2
Probleem met werksituatie	Z05	2,9	3,8	0,9	0,8
Chronische bronchitis/bronchiëctasieën	R91	2,9	2,6	0,3	1,1
Enuresis	P12	2,8	1,3	1,4	2,0
Hematurie	U06	2,8	1,9	0,9	1,5
Flank symptomen/klachten	L05	2,8	2,0	0,7	1,4
Transpiratieproblemen	A09	2,8	2,1	0,6	1,3
Gewichtsverlies	T08	2,8	3,1	0,3	0,9
Perianale jeuk	D05	2,8	2,8	0,1	1,0
Andere artrose/verwante aandoening(en)	L91	2,7	4,8	2,2	0,6
Drugsmisbruik	P19	2,7	0,9	1,7	2,9
Verstuiking/distorsie knie	L78	2,7	3,7	1,0	0,7
Lipoom	S78	2,7	3,5	0,8	0,8
Onverklaarde afwijking bloedonderzoek	B85	2,7	2,0	0,7	1,4
Gegeneraliseerde roodheid/erytheem huid	S07	2,6	1,0	1,6	2,6
Piepende ademhaling	R03	2,6	1,2	1,4	2,2

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Spraak-/fonatiestoornis	N19	2,6	1,3	1,3	2,0
Symptomen/klachten nagels	S22	2,6	2,0	0,5	1,3
Herpes simplex	S71	2,6	2,1	0,5	1,2
Urolithiasis (alle vormen/lokalisaties)	U95	2,6	2,4	0,1	1,1
Druk/beklemming toegeschreven aan hart	K02	2,6	2,5	0,1	1,0
Overgewicht (Quetelet-index 27- 30)	T83	2,5	3,5	1,0	0,7
Verstopt gevoel oor	H13	2,5	1,9	0,6	1,3
Cataract/staar	F92	2,5	3,0	0,5	0,8
Rectaal bloedverlies	D16	2,5	2,9	0,4	0,9
Hernia inguinalis	D89	2,5	2,7	0,2	0,9
Pernicieuze/foliumzuurdeficiëntie-anemie	B81	2,5	2,4	0,1	1,0
Probleem huisvesting/buurt	Z03	2,4	1,3	1,1	1,9
Symptomen/klachten oogleden	F16	2,4	2,9	0,5	0,8
Hypertrofie/chronische infectie tonsillen/adenoid	R90	2,4	2,2	0,2	1,1
Andere verstuiking/distorsie	L79	2,4	2,4	0,0	1,0
Symptomen/klachten sinussen (inclusief pijn)	R09	2,3	5,3	2,9	0,4
Coxartrose	L89	2,3	3,8	1,5	0,6
Knobbel/zwelling borst(en) vrouw	X19	2,3	3,3	1,0	0,7
Andere ziekte(n) geslachtsorganen/borsten vrouw	X99	2,3	1,8	0,5	1,3
Andere symptomen/klachten penis	Y04	2,3	1,9	0,5	1,2
Mollusca contagiosa	S95	2,3	2,0	0,3	1,1
Schizofrenie	P72	2,2	0,8	1,4	2,7
Pijn oog	F01	2,2	1,1	1,2	2,1
Andere fractuur	L76	2,2	2,5	0,3	0,9
Andere symptomen/klachten huid/subcutis	S29	2,1	3,7	1,6	0,6
Andere sensibiliteitstoornis/onwillekeurige bewegingen	N06	2,1	3,4	1,2	0,6
Complicatie(s) medische behandeling	A87	2,1	3,0	0,8	0,7
Overactief kind/hyperkinetisch syndroom	P21	2,1	1,4	0,8	1,6
Specifiek leerprobleem	P24	2,1	1,5	0,6	1,4
Andere problemen ademhaling	R04	2,1	1,5	0,6	1,4
Andere symptomen/klachten borsten vrouw	X21	2,1	1,5	0,6	1,4
Persoonlijkheids-/karakterstoornis	P80	2,1	1,9	0,3	1,1
Beet mens/dier	S13	2,1	1,9	0,2	1,1
Balanitis	Y75	2,1	2,2	0,0	1,0
Prolaps vagina/uterus	X87	2,0	3,4	1,3	0,6
Luiereczeem	S89	2,0	0,9	1,1	2,2
Tintelen vingers/voeten/tenen	N05	2,0	1,2	0,8	1,7
Geheugen-/concentratie-/oriëntatiestoornissen	P20	2,0	2,7	0,7	0,7
Hyperthyreoïdie/thyreotoxose	T85	2,0	2,6	0,6	0,8
Glaucoom/verhoogde oogdruk	F93	2,0	1,9	0,1	1,1
Symptomen/klachten prostaat	Y06	2,0	3,1	1,2	0,6
Probleem ten gevolge van geweld	Z25	2,0	1,1	0,9	1,8
Relatieprobleem met kind	Z16	2,0	1,2	0,8	1,7
Andere ziekte(n) geslachtsorganen/borsten man	Y99	2,0	1,3	0,7	1,5

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter- stands- gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Doofheid/slechthorendheid	H86	2,0	2,5	0,6	0,8
Symptomen/klachten stem	R23	2,0	2,5	0,6	0,8
Andere symptomen/klachten oor	H29	2,0	1,6	0,4	1,2
Andere ziekte(n) luchtwegen	R99	2,0	1,6	0,4	1,2
Andere neurose	P79	2,0	1,7	0,2	1,1
Andere ziekte(n) hartvaatstelsel	K99	2,0	2,2	0,2	0,9
Carpale tunnelsyndroom	N93	1,9	3,4	1,6	0,5
Andere verandering(en) in kleur huid	S08	1,9	0,9	0,9	2,0
Vitamine-/voedingsdeficiëntie(s)	T91	1,9	1,2	0,7	1,6
Pityriasis rosea	S90	1,9	1,3	0,6	1,5
Andere ziekte(n) zenuwstelsel	N99	1,9	1,5	0,3	1,2
Oorsuizen/tinnitus	H03	1,8	2,1	0,3	0,8
Hersenschudding	N79	1,8	1,7	0,1	1,1
Symptomen/klachten tonsillen	R22	1,8	1,9	0,1	0,9
Angst voor andere ziekte hartvaatstelsel	K27	1,7	2,2	0,5	0,8
Ziekte(n) zweetklieren	S92	1,7	2,1	0,4	0,8
Andere ziekte(n) spijsverteringsorganen	D99	1,7	2,0	0,3	0,8
Andere/niet gespecificeerde psychose(n)	P98	1,6	0,8	0,8	2,0
Spontane abortus	W82	1,6	0,9	0,7	1,8
Angst zwanger te zijn	W02	1,6	0,9	0,7	1,7
Angst voor andere ziekte	A27	1,6	2,0	0,4	0,8
Fractuur hand/voet	L74	1,6	1,9	0,3	0,9
Uitstel van de menstruatie	X10	1,6	1,9	0,3	0,9
Corpus alienum oog	F76	1,6	1,8	0,2	0,9
Kneuzing/bloeding oog/adnexen	F75	1,6	1,5	0,1	1,1
Verandering ontlasting/defecatiepatroon	D18	1,6	1,7	0,1	1,0
Mouches volantes/flitsen/flikkeringen	F04	1,6	1,5	0,1	1,0
Chronisch inwendig trauma knie	L97	1,5	3,5	2,0	0,4
Verlies/overlijden van partner	Z15	1,5	2,8	1,3	0,5
Orchitis/epididymitis	Y74	1,5	0,9	0,6	1,7
Flatulentie/meteorisme/boeren	D08	1,5	0,9	0,6	1,6
Andere afwijkende/onregelmatige hartslag	K05	1,5	2,0	0,5	0,8
Diverticulose/diverticulitis	D92	1,5	1,9	0,4	0,8
Wormen/oxyuren/andere parasieten	D22	1,5	1,2	0,3	1,3
Afwijkende uitslag(en) onderzoek	A91	1,5	1,6	0,1	0,9
Angst voor hoge bloeddruk	K25	1,4	5,4	4,0	0,3
Syndroom cervicale wervelkolom	L83	1,4	4,3	2,8	0,3
Thrombophlebitis/flebotrombose	K94	1,4	2,6	1,2	0,5
Cholecystitis/cholelithiasis	D98	1,4	2,2	0,8	0,7
Afscheiding uit oor	H04	1,4	1,7	0,3	0,8
Andere infectie/ontsteking oog/adnexen	F73	1,4	1,7	0,3	0,8
Andere symptomen/klachten oog/adnexen	F29	1,4	1,3	0,2	1,1
Andere symptomen/klachten urine	U07	1,4	1,4	0,0	1,0
Andere hartziekte(n)	K84	1,4	1,4	0,0	1,0

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Artrose/spondylose wervelkolom	L84	1,3	2,4	1,0	0,6
Scabies/andere aandoening door mijten	S72	1,3	0,6	0,8	2,3
Cervicitis/andere ziekte cervix	X85	1,3	0,7	0,6	1,9
Hysterie/hypochondrie	P75	1,3	0,9	0,4	1,5
Andere symptomen/klachten haar	S24	1,3	1,1	0,2	1,2
Colitis ulcerosa/chronische enteritis (regionalis)	D94	1,3	1,5	0,2	0,9
Schadelijk gevolg fysische factor	A88	1,3	1,1	0,2	1,2
Affectieve psychose	P73	1,3	1,4	0,0	1,0
Symptomen/klachten scrotum/testis	Y05	1,3	1,3	0,0	1,0
Eetprobleem(en) bij kind	P11	1,2	0,4	0,8	2,8
Bloedverlies tijdens zwangerschap	W03	1,2	0,4	0,8	2,8
Andere ziekte(n) urinewegen	U99	1,2	1,9	0,7	0,6
Probleem met sociale verzekering/welzijnszorg	Z08	1,2	0,6	0,7	2,2
Ander letsel van de huid/subcutis	S19	1,2	1,7	0,5	0,7
Andere virusziekte met exantheem	A76	1,2	1,7	0,5	0,7
Prikkelbaar/boos gevoel/gedrag	P04	1,2	1,0	0,2	1,2
Corpus alienum huid/subcutis	S15	1,2	1,5	0,2	0,9
Multiple zwellingen/papels/knobbels huid/subcutis	S05	1,2	1,0	0,2	1,2
Andere ziekte(n) endocriene klieren/metabolisme/ voeding	T99	1,2	1,1	0,1	1,1
Seniele dementie/Alzheimer	P70	1,2	2,1	1,0	0,5
Acuut letsel meniscus/kniebanden	L96	1,2	1,8	0,6	0,7
Acute pyelonephritis/pyelitis	U70	1,2	0,9	0,3	1,4
Pijn geslachtsorganen vrouw	X01	1,2	0,9	0,2	1,3
Streptokokken-angina/roodvonk	R72	1,2	1,0	0,2	1,2
Andere algemene symptomen/klachten	A29	1,1	4,1	3,0	0,3
Maligniteit borst vrouw	X76	1,1	2,1	1,0	0,5
Angst andere ziekte endocriene klieren/metabolisme/voeding	T27	1,1	1,9	0,8	0,6
Misselijkheid/braken in zwangerschap	W05	1,1	0,4	0,6	2,4
Niet specifieke urethritis	U72	1,1	0,6	0,5	1,8
Niet-reumatische klepaandoening	K83	1,1	1,5	0,4	0,7
Achterblijven verwachte fysiologische ontwikkeling	T10	1,1	0,7	0,4	1,6
Struma/noduli	T81	1,1	0,7	0,4	1,5
Chronische otitis media/andere infectie oor	H74	1,1	1,4	0,3	0,8
Afwijkende cervixuitstrijk	X86	1,1	0,8	0,3	1,4
Pijn anus/rectum	D04	1,1	0,8	0,3	1,3
Pijn/gevoeligheid huid	S01	1,1	1,2	0,1	0,9
Maligniteit huid/subcutis	S77	1,0	2,9	1,9	0,3
Hernia diafragmatica/hiatus	D90	1,0	1,8	0,8	0,5
Virus hepatitis	D72	1,0	0,4	0,6	2,5
Gecomplieerde bevalling levendgeborene	W92	1,0	0,4	0,5	2,2
Fractuur radius/ulna	L72	1,0	1,5	0,5	0,7
Angst voor AIDS	B25	1,0	0,5	0,5	2,0

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Ectopische slagen/extrasystolen	K80	1,0	1,4	0,5	0,7
Andere infectieziekte(n)	A78	1,0	1,4	0,4	0,7
Andere hernia abdominalis	D91	1,0	1,2	0,2	0,8
Symptomen/klachten borsten man	Y16	1,0	0,8	0,2	1,2
Andere infectie(s) luchtwegen	R83	1,0	0,8	0,1	1,2
Postmenopauzaal bloedverlies	X12	1,0	1,1	0,1	0,9
Ander letsel oog/adnexen	F79	1,0	0,9	0,1	1,1
Maligniteit bronchus/long	R84	1,0	1,0	0,1	0,9
Pijnlijke coïtus vrouw	X04	1,0	1,0	0,0	1,0
Symptomen/klachten tepel vrouw	X20	1,0	1,0	0,0	1,0
Presbycusis	H84	0,9	2,5	1,6	0,4
Sterilisatie man	Y13	0,9	1,9	1,0	0,5
Andere/niet-gespecificeerde anemie	B82	0,9	1,6	0,7	0,6
Orthostatische hypotensie	K88	0,9	1,5	0,6	0,6
Verminderde eetlust	T03	0,9	0,3	0,6	2,9
Slikproblemen	D21	0,9	1,4	0,5	0,6
Andere zorgen gedrag adolescent	P23	0,9	0,4	0,5	2,4
Voedingsprobleem zuigeling/kind	T04	0,9	0,4	0,5	2,3
Trigeminus neuralgie	N92	0,9	0,5	0,4	1,8
Andere symptomen/klachten geslachtsorganen man	Y29	0,9	0,5	0,4	1,7
Longembolie/longinfarct	K93	0,9	0,6	0,3	1,6
Sub-/infertiliteit man	Y10	0,9	0,6	0,3	1,6
Acuut alcohol misbruik/intoxicatie	P16	0,9	0,6	0,3	1,6
Relatieprobleem met ouders/familie	Z20	0,9	0,6	0,2	1,4
Haemoptoë	R24	0,9	0,7	0,2	1,3
Functiebeperking/handicap bewegingsapparaat	L28	0,9	1,1	0,2	0,8
Benigne neoplasma uterus/cervix uteri	X78	0,9	1,1	0,2	0,8
Appendicitis	D88	0,9	0,7	0,2	1,2
Maligniteit colon/rectum	D75	0,9	1,0	0,1	0,9
Ander letsel hoofd	N80	0,9	0,8	0,1	1,1
Probleem met ziekte van kind	Z18	0,9	0,9	0,0	1,0
Seksuele bevrediging verlies/vermindering	P08	0,9	0,9	0,0	1,0
Paroxysmale tachycardie	K79	0,8	1,9	1,1	0,4
Bloeding	A10	0,8	1,7	0,9	0,5
Acute lymphadenitis	B70	0,8	1,5	0,7	0,5
Angst voor hartaanval	K24	0,8	1,3	0,5	0,6
Algehele achteruitgang	A05	0,8	1,2	0,4	0,7
Probleem met ziekte van ouders/familie	Z22	0,8	1,1	0,3	0,7
Verlies/overlijden van ouders/familie	Z23	0,8	1,1	0,3	0,7
Maligniteit prostaat	Y77	0,8	1,0	0,2	0,8
Perforatie trommelvlies	H77	0,8	0,6	0,2	1,4
Overmatige dorst	T01	0,8	0,6	0,2	1,4
Ander ulcus pepticum	D86	0,8	0,6	0,2	1,3
Luxatie/subluxatie	L80	0,8	1,0	0,2	0,8

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Verlamming/krachtverlies	N18	0,8	0,7	0,1	1,2
Purpura/stollingsstoornis/afwijkende trombocyten	B83	0,8	0,7	0,1	1,2
Hartgeruis	K81	0,8	0,9	0,1	0,9
Gewichtstoename	T07	0,8	0,7	0,1	1,1
Condylomata acuminata man	Y76	0,8	0,7	0,1	1,1
Ulcus duodeni	D85	0,8	0,8	0,0	1,0
Probleem met ziekte van partner	Z14	0,7	2,1	1,4	0,3
Angst voor borstkanker vrouw	X26	0,7	1,4	0,7	0,5
Fibroadenoom/polycystische afwijking borsten	X88	0,7	1,3	0,6	0,5
Phimosis/slurf-preputium	Y81	0,7	1,2	0,5	0,6
Ander sociaal probleem	Z29	0,7	1,2	0,4	0,6
Cirroze/andere leverziekte	D97	0,7	0,4	0,3	1,7
Fractuur femur	L75	0,7	1,0	0,3	0,7
Andere symptomen/klachten borsten zwangerschap/kraambed	W20	0,7	0,4	0,3	1,6
Blindheid (elke graad/vorm)	F94	0,7	0,5	0,2	1,4
Trichomonas urogenitale vrouw	X73	0,7	0,5	0,2	1,4
Angst voor andere ziekte bloed/lymfestelsel	B27	0,7	0,6	0,1	1,2
Andere symptomen/klachten hartvaatstelsel	K29	0,7	0,7	0,1	1,1
Ulcus corneae	F85	0,7	0,7	0,0	1,0
Restless legs	N04	0,6	2,2	1,6	0,3
Angst voor andere ziekte geslachtsorganen/borsten vrouw	X27	0,6	0,2	0,4	3,5
Prostatitis/vesiculitis seminalis	Y73	0,6	1,0	0,4	0,6
Herpes genitalis man	Y72	0,6	0,3	0,4	2,4
Premenstruele symptomen/klachten	X09	0,6	0,3	0,3	1,8
Symptomen/klachten kleine bekken	X17	0,6	0,4	0,3	1,7
Andere ziekte(n) oor	H99	0,6	0,4	0,3	1,7
Verworven afwijking(en) wervelkolom	L85	0,6	0,9	0,2	0,7
Andere/niet-gespecif.maligniteit spijsverteringsorganen	D77	0,6	0,5	0,2	1,4
Afwijkend aspect oog	F15	0,6	0,8	0,2	0,8
Multiple sclerose	N86	0,6	0,5	0,1	1,3
Atherosclerose	K91	0,6	0,7	0,1	0,9
Aangezichtspijn	N03	0,6	0,6	0,0	1,0
Ontsteking kleine bekken/PID	X74	0,6	0,6	0,0	1,0
Andere symptomen/klachten luchtwegen	R29	0,6	0,6	0,0	1,0
Infectieuze diarree, dysenterie	D70	0,5	1,2	0,7	0,5
Parkinsonisme, ziekte van Parkinson	N87	0,5	1,1	0,6	0,5
Andere symptomen/klachten zenuwstelsel	N29	0,5	1,1	0,6	0,5
Gonorrhoe vrouw	X71	0,5	0,1	0,5	7,7
Intermenstruele pijn	X03	0,5	0,1	0,4	4,3
Corpus alienum via mond/anus	D79	0,5	0,2	0,3	2,8
Hydrokèle	Y86	0,5	0,2	0,3	2,4
Andere organische psychose(n)	P71	0,5	0,8	0,3	0,6

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Ander benigne neoplasma geslachtsorganen vrouw	X80	0,5	0,3	0,3	2,0
Symptomen/klachten borstvoeding	W19	0,5	0,3	0,3	1,9
Mastitis puerperalis	W94	0,5	0,7	0,2	0,7
Stamelen/stotteren/tics	P10	0,5	0,3	0,2	1,5
Andere afwijking(en) reuk/smaak	N16	0,5	0,4	0,2	1,4
Probleem met werkloosheid	Z06	0,5	0,4	0,2	1,4
Probleem met sociale/culturele achtergrond	Z04	0,5	0,4	0,1	1,4
Fractuur tibia/fibula	L73	0,5	0,7	0,1	0,8
Oksel symptomen/klachten	L06	0,5	0,4	0,1	1,3
Aangeboren afwijking(en) bewegingsapparaat	L82	0,5	0,7	0,1	0,8
Angst voor andere ziekte spijsverteringsorganen	D27	0,5	0,4	0,1	1,2
Cluster headache	N90	0,5	0,4	0,1	1,2
Armoede/financieel probleem	Z01	0,5	0,6	0,1	0,9
Probleem met gedrag van partner	Z13	0,5	0,6	0,0	0,9
Verandering omvang/uitzetting buik	D25	0,5	0,6	0,0	0,9
Furunkel/abces neus	R73	0,5	0,5	0,0	1,0
Zwelling in de buik	D24	0,5	0,5	0,0	1,0
Probleem met justitie/politie	Z09	0,4	0,0	0,4	16,1
And. ziekte(n) ivm zwangersch./beval./kraamb./anticonceptie	W99	0,4	0,2	0,3	2,9
Pijn testis/scrotum	Y02	0,4	0,7	0,2	0,6
Ander/niet-gespecificeerd neoplasma huid/subcutis	S80	0,4	0,2	0,2	2,0
Gonorrhoe man	Y71	0,4	0,2	0,2	2,0
Overmatig huilende zuigeling	A15	0,4	0,2	0,2	1,9
Mentale retardatie/intellectuele achterstand	P85	0,4	0,2	0,2	1,9
Andere ziekte(n) bloed/lymfestelsel	B99	0,4	0,2	0,2	1,8
Ontevreden/bezorgd over aspect oor	H15	0,4	0,3	0,2	1,7
Geelzucht	D13	0,4	0,3	0,2	1,5
Condylomata acuminata vrouw	X91	0,4	0,6	0,1	0,8
Hemangioom/lymfangioom	S81	0,4	0,6	0,1	0,8
Hypoglykemie	T87	0,4	0,6	0,1	0,8
Convulsies/stuipen (inclusief koorts-)	N07	0,4	0,3	0,1	1,3
Pediculosis/andere huidinfestatie	S73	0,4	0,3	0,1	1,3
Andere symptomen/klachten lymfeklieren	B03	0,4	0,4	0,1	1,2
Facialis parese/Bell's palsy	N91	0,4	0,4	0,1	1,2
Dehydratie	T11	0,4	0,5	0,1	0,8
Osgood-Schlatter/andere osteochondropathie	L94	0,4	0,5	0,1	0,9
Pilonidaal cyste/fistel	S85	0,4	0,5	0,1	0,9
Herpes genitalis vrouw	X90	0,4	0,5	0,1	0,9
Melaena	D15	0,4	0,5	0,1	0,9
Ander letsel oor	H79	0,4	0,4	0,0	1,1
Suïcidepoging	P77	0,4	0,4	0,0	1,1
Haematemesis	D14	0,4	0,5	0,0	0,9
Sterilisatie vrouw	W13	0,4	0,5	0,0	0,9

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Strabismus/scheelzien	F95	0,4	0,4	0,0	1,1
Abnormaal sputum/slijm	R25	0,4	0,7	0,3	0,5
Ectopische zwangerschap	W80	0,4	0,1	0,3	5,2
Koliek bij zuigeling	A14	0,4	0,1	0,3	4,3
Angst voor kanker	A26	0,4	0,6	0,2	0,6
Bloedverlies na coïtus	X13	0,4	0,6	0,2	0,6
Andere aangeboren afwijking endocriene klieren/metabolisme	T80	0,4	0,1	0,2	2,9
Andere symptomen/klachten bloed/lymfestelsel	B29	0,4	0,2	0,2	2,0
Andere maligniteit luchtwegen	R85	0,4	0,2	0,2	1,8
Afscheiding penis/urethra	Y03	0,4	0,2	0,2	1,8
Zwelling	A08	0,4	0,5	0,2	0,7
Aangeboren afwijking(en) oor	H80	0,4	0,2	0,1	1,6
Maligniteit maag	D74	0,4	0,2	0,1	1,5
Aanwezigheid/gevolg prothese	A89	0,4	0,2	0,1	1,4
Angst voor ziekte oog	F27	0,4	0,3	0,1	1,4
Corpus alienum in oor	H76	0,4	0,4	0,0	0,9
And sympt/klacht endocr klieren/metabolisme/voeding	T29	0,4	0,4	0,0	1,0
Angst voor kanker geslachtsorganen man	Y26	0,3	0,6	0,4	0,4
Afwijkende uitslag urine-onderzoek	U98	0,3	0,6	0,3	0,5
Mononucleosis infectiosa	A75	0,3	0,6	0,3	0,5
Probleem toegankelijkheid/beschikbaarheid gezondheidszorg	Z10	0,3	0,5	0,3	0,5
Sociale functiebeperking/handicap	Z28	0,3	0,5	0,2	0,5
Probleem met gedrag van ouders/familie	Z21	0,3	0,5	0,2	0,6
Lues man	Y70	0,3	0,1	0,2	3,2
And. sympt./klacht. zwangersch./beval./kraamb./anticonceptie	W29	0,3	0,4	0,2	0,6
Aangeboren afwijking(en) zenuwstelsel	N85	0,3	0,1	0,2	2,8
Geneesmiddelintoxicatie	A84	0,3	0,4	0,2	0,6
Angst voor kanker geslachtsorganen vrouw	X25	0,3	0,4	0,2	0,6
Zwangerschap complicerende niet-obstetrische factor	W77	0,3	0,1	0,2	2,4
Ander letsel spijsverteringsorganen	D80	0,3	0,1	0,1	2,2
Letsel geslachtsorganen man	Y80	0,3	0,1	0,1	2,2
Malaria	A73	0,3	0,1	0,1	1,9
Andere maligniteit bloed/lymfestelsel	B74	0,3	0,1	0,1	1,9
Andere aangeboren afwijking(en) oog/adnexen	F81	0,3	0,1	0,1	1,9
Angst voor andere ziekte huid/subcutis	S27	0,3	0,1	0,1	1,9
Cryptorchisme/niet ingedaalde testis	Y83	0,3	0,1	0,1	1,9
Pijn toegeschreven aan luchtwegen	R01	0,3	0,4	0,1	0,7
Maligniteit zenuwstelsel	N74	0,3	0,2	0,1	1,8
Corpus alienum neus/larynx/bronchiën	R87	0,3	0,2	0,1	1,8
HIV-infectie (AIDS/ARC)	B90	0,3	0,2	0,1	1,6
Tetanus	N72	0,3	0,4	0,1	0,7
Symptomen/klachten van contactlens	F18	0,3	0,2	0,1	1,5

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Pijn in penis	Y01	0,3	0,3	0,1	0,8
Angst voor kanker spijsverteringsorganen	D26	0,3	0,3	0,1	0,8
Leukemie	B73	0,3	0,2	0,0	1,2
Functione beperking/handicap oog/adnexen	F28	0,3	0,2	0,0	1,2
Bloed in/uit oor	H05	0,3	0,2	0,0	1,2
Angst voor ziekte oor	H27	0,3	0,3	0,0	0,9
Koude rillingen	A02	0,3	0,2	0,0	1,1
Benigne neoplasma spijsverteringsorganen	D78	0,3	0,2	0,0	1,1
Functione beperking/handicap luchtwegen	R28	0,3	0,2	0,0	1,1
Intoxicatie andere chemische stof	A86	0,3	0,3	0,0	1,0
Retinopathie	F83	0,3	0,3	0,0	1,0
Maligniteit blaas	U76	0,3	0,3	0,0	1,0
Angst voor andere ziekte urinewegen	U27	0,2	3,2	3,1	0,1
Verzoek/gesprek over euthanasie	A20	0,2	0,7	0,5	0,3
Incontinentie voor ontlasting	D17	0,2	0,6	0,4	0,3
Knobbel/zwelling schildklier	T15	0,2	0,5	0,3	0,3
Andere symptomen/klachten blaas	U13	0,2	0,5	0,3	0,3
Andere symptomen/klachten geslachtsorganen vrouw	X29	0,2	0,5	0,3	0,3
Angst voor andere ziekte luchtwegen	R27	0,2	0,5	0,3	0,4
Levensfaseprobleem volwassene	P25	0,2	0,4	0,3	0,4
Benigne neoplasma luchtwegen	R86	0,2	0,4	0,3	0,4
Maculadegeneratie	F84	0,2	0,4	0,2	0,4
Andere pijn toegeschreven aan hart vaatstelsel	K03	0,2	0,4	0,2	0,5
Symptomen/klachten van bril	F17	0,2	0,4	0,2	0,5
Bof	D71	0,2	0,0	0,2	6,5
Chronische/niet-gespecificeerde lymphadenitis	B71	0,2	0,3	0,1	0,6
Symptomen/klachten nieren	U14	0,2	0,3	0,1	0,6
Probleem met ziek zijn	Z11	0,2	0,3	0,1	0,6
Coma	A07	0,2	0,0	0,1	4,3
Angst andere ziekte geslachtsorganen/borsten man	Y27	0,2	0,3	0,1	0,6
Overmatige eetlust	T02	0,2	0,1	0,1	3,2
Perinatale morbiditeit	A94	0,2	0,1	0,1	2,6
Symptomen/klachten bloed/bloedvormende organen	B04	0,2	0,3	0,1	0,6
Neoplasma oog/adnexen	F74	0,2	0,1	0,1	2,2
Angst voor complicaties zwangerschap/bevalling	W27	0,2	0,1	0,1	2,2
Libido verlies/vermindering	P07	0,2	0,3	0,1	0,7
Relatieprobleem met vrienden	Z24	0,2	0,1	0,1	1,8
Andere maligniteit geslachtsorganen vrouw	X77	0,2	0,2	0,1	0,7
Algemene symptomen/klachten zuigeling	A17	0,2	0,1	0,1	1,6
Multiple aangeboren afwijkingen	A90	0,2	0,1	0,1	1,6
Tuberculose luchtwegen	R70	0,2	0,1	0,1	1,6
Afwijkende oogbewegingen	F14	0,2	0,2	0,1	0,8
Benigne neoplasma zenuwstelsel	N75	0,2	0,2	0,1	0,8
Acuut reuma/reumatische hartziekte	K71	0,2	0,1	0,1	1,4

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter-stands-gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Ziekte van Hodgkin	B72	0,2	0,2	0,0	0,8
Aangeboren afwijking(en) hartvaatstelsel	K73	0,2	0,2	0,0	0,8
Ander letsel zenuwstelsel	N81	0,2	0,2	0,0	0,8
Ander letsel luchtwegen	R88	0,2	0,2	0,0	0,9
Angst voor kanker huid/subcutis	S26	0,2	0,2	0,0	0,9
Functione beperking/handicap	A28	0,2	0,2	0,0	1,1
Erfelijke hemolytische anemie	B78	0,2	0,2	0,0	1,1
Maligniteit pancreas	D76	0,2	0,2	0,0	1,0
Functione beperking/handicap hartvaatstelsel	K28	0,1	0,5	0,4	0,2
Anorexia nervosa/boulimie	T06	0,1	0,5	0,4	0,2
Akoestisch letsel/lawaaidooftoestand	H85	0,1	0,4	0,3	0,2
Angst voor andere ziekte bewegingsapparaat	L27	0,1	0,4	0,3	0,2
Premenstrueel spanningssyndroom	X89	0,1	0,4	0,3	0,2
Verlies/overlijden van kind	Z19	0,1	0,4	0,3	0,2
Andere aangeboren afwijking(en) huid/subcutis	S83	0,1	0,3	0,2	0,3
Benigne neoplasma borsten vrouw	X79	0,1	0,3	0,2	0,3
Infectieziekte bewegingsapparaat	L70	0,1	0,3	0,2	0,3
Angst voor kanker luchtwegen	R26	0,1	0,3	0,2	0,3
Netvliesloslating	F82	0,1	0,2	0,1	0,4
Functione beperking/handicap oor	H28	0,1	0,2	0,1	0,4
Glomerulonephritis/nefrose	U88	0,1	0,2	0,1	0,4
Probleem met opleiding	Z07	0,1	0,2	0,1	0,4
Andere hematologische afwijking(en)	B86	0,1	0,2	0,1	0,5
Voedingsprobleem volwassene	T05	0,1	0,2	0,1	0,5
Oppervlakkig letsel oor	H78	0,1	0,2	0,1	0,5
Opgezette aderen	K06	0,1	0,2	0,1	0,5
Infectieziekte hartvaatstelsel	K70	0,1	0,2	0,1	0,5
Ander seksueel probleem man	Y08	0,1	0,2	0,1	0,5
Stenose traankanaal zuigeling	F80	0,1	0,2	0,1	0,5
Andere infectieziekte(n) zenuwstelsel	N73	0,1	0,0	0,1	6,5
Angst voor kanker endocriene klieren	T26	0,1	0,0	0,1	6,5
Lues vrouw	X70	0,1	0,0	0,1	6,5
Neoplasma bewegingsapparaat	L71	0,1	0,2	0,1	0,6
Functione beperking/handicap huid/subcutis	S28	0,1	0,2	0,1	0,6
Andere klachten post-partum/kraambed	W18	0,1	0,2	0,1	0,6
Andere aandoening borsten kraambed	W95	0,1	0,2	0,1	0,6
Afwijking leukocyten	B84	0,1	0,0	0,1	3,2
Zwangerschap complicerende letsels	W75	0,1	0,0	0,1	3,2
Angst voor seksueel disfunctioneren vrouw	X24	0,1	0,1	0,0	0,6
Aangeboren afwijking(en) spijsverteringsorganen	D81	0,1	0,0	0,0	2,2
Letsel urinewegen	U80	0,1	0,0	0,0	2,2
Normale bevalling doodgeborene	W91	0,1	0,0	0,0	2,2
Andere complicatie(s) kraambed	W96	0,1	0,0	0,0	2,2
Angst voor seksueel disfunctioneren man	Y24	0,1	0,0	0,0	2,2

ICPC naam	Code	Jaarprevalentie (aantal per 1000)		AR ¹	RR ²
		Achter- stands- gebied (n=11,256)	Referentie stedelijke gebieden (n=72,689)		
Benigne/niet-gespecificeerd neoplasma bloed/ lymfestelsel	B75	0,1	0,1	0,0	0,7
Bezorgdheid over seksuele voorkeur	P09	0,1	0,1	0,0	0,7
Renale glucosurie	T88	0,1	0,1	0,0	0,7
Aangeboren afwijking(en) urinewegen	U85	0,1	0,1	0,0	1,6
Maligniteit met onbekende primaire lokalisatie	A79	0,1	0,1	0,0	0,8
Niet-gespecificeerd neoplasma zenuwstelsel	N76	0,1	0,1	0,0	1,3
Angst voor de dood	A25	0,1	0,1	0,0	0,9
Maligniteit schildklier	T71	0,1	0,1	0,0	0,9
Maligniteit cervix uteri	X75	0,1	0,1	0,0	0,9
Ander/niet-gespecificeerd neoplasma geslachtsorganen vrouw	X81	0,1	0,1	0,0	0,9
Gegeneraliseerde tuberculose	A70	0,1	0,1	0,0	1,1
Hepatomegalie	D96	0,1	0,1	0,0	1,1
Encopresis	P13	0,1	0,1	0,0	1,1
Functiebeperking/handicap ten gevolge van zwangerschap	W28	0,1	0,1	0,0	1,1

* klachten en diagnoses die niet voorkwamen in achterstandsgebieden zijn niet opgenomen in de tabel

¹ AR = Attributief risico, oftewel het risico verschil: het absolute verschil tussen de prevalentie in achterstandsgebieden en de referentiegroep

² RR = Relatief risico: de ratio van de prevalentie in achterstandsgebieden en de prevalentie in de referentiegroep

Tabel A3-1 Top 15 Klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden uitgesplitst naar leeftijdsgroepen (n=11.256)

		Leeftijd 0-18 jaar			Leeftijd 19-64 jaar			Leeftijd 65+ jaar		
		Prevalentie	Contacten	Werklast	Prevalentie	Contacten	Werklast	Prevalentie	Contacten	Werklast
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	0,4	1,00	0,4	56,7	2,82	159,7	295,2	2,83	836,3
Diabetes mellitus	T90	1,1	2,67	2,9	34,3	3,73	128,2	146,4	4,07	595,9
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	114,1	1,56	178,4	52,4	1,61	84,4	33,7	1,60	54,0
Contact eczeem/ander eczeem	S88	38,4	1,51	58,1	59,1	1,55	91,5	68,9	1,47	101,0
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	9,0	1,40	12,6	28,6	3,18	91,1	49,3	2,87	141,7
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	15,8	1,45	23,0	40,6	1,55	62,8	88,5	2,36	209,1
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	20,1	1,38	27,6	69,0	1,34	92,6	0,0	0,00	0,0
Astma	R96	40,9	1,69	69,3	31,7	2,10	66,5	24,3	1,45	35,2
Dermatomycose(n)	S74	47,0	1,26	59,2	46,9	1,35	63,1	40,7	1,27	51,7
Hoesten	R05	51,3	1,28	65,7	41,3	1,28	53,0	68,9	1,24	85,4
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	5,7	1,13	6,5	50,0	1,38	68,8	58,7	1,60	94,0
Depressie	P76	1,4	3,50	5,0	28,2	2,62	73,8	32,1	2,10	67,3
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	23,7	1,17	27,6	47,0	1,41	66,0	14,1	1,22	17,2
Rug symptomen/klachten	L02	9,3	1,00	9,3	38,9	1,46	56,7	50,1	1,53	76,7
Maagpijn	D02	3,6	1,80	6,5	35,7	1,54	55,1	37,6	1,25	47,0

Tabel A3-2 Top 15 Klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden uitgesplitst naar geslacht (n=11.256)

		Mannen			Vrouwen		
		Prevalentie	Contacten	Werklast	Prevalentie	Contacten	Werklast
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	56,5	2,80	158,4	83,1	2,83	235,4
Diabetes mellitus	T90	36,4	3,63	131,9	41,3	4,08	168,5
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	59,5	1,53	90,9	71,6	1,64	117,4
Contact eczeem/ander eczeem	S88	43,8	1,48	65,1	66,3	1,56	103,5
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	21,2	3,10	65,8	31,0	2,87	88,9
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	8,4	2,15	18,0	71,2	1,70	120,8
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	0,2	1,00	0,2	97,6	1,35	131,4
Astma	R96	32,3	1,97	63,4	34,0	1,88	63,8
Dermatomycose(n)	S74	45,4	1,31	59,7	46,9	1,32	62,0
Hoesten	R05	40,8	1,25	51,0	53,0	1,29	68,6
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	37,6	1,36	51,1	42,5	1,44	61,3
Depressie	P76	14,1	2,53	35,6	29,9	2,55	76,4
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	29,2	1,41	41,3	45,7	1,33	60,6
Rug symptomen/klachten	L02	26,7	1,43	38,1	39,0	1,45	56,3
Maagpijn	D02	25,8	1,52	39,4	30,1	1,49	44,8

Tabel A3-3 Top 15 Klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden uitgesplitst naar etniciteit (n=11.256)

		Autochtoon			Westers allochtoon			Niet Westers allochtoon		
		Prevalentie	Contacten	Werklast	Prevalentie	Contacten	Werklast	Prevalentie	Contacten	Werklast
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	103,2	2,76	284,9	81,0	3,02	244,7	35,1	2,90	101,6
Diabetes mellitus	T90	46,5	3,66	170,2	37,7	5,32	200,6	31,6	3,80	120,2
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	40,5	1,44	58,5	67,2	1,41	94,8	89,6	1,68	150,7
Contact eczeem/ander eczeem	S88	51,9	1,31	68,0	60,7	1,45	88,3	57,0	1,74	99,3
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	21,3	2,93	62,6	35,0	3,37	117,8	28,9	2,88	83,2
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	52,3	1,77	92,8	43,2	2,13	92,0	27,1	1,56	42,3
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	48,7	1,28	62,5	52,4	1,18	61,6	48,7	1,45	70,4
Astma	R96	37,5	1,76	65,8	26,7	2,00	53,4	30,3	2,10	63,6
Dermatomycose(n)	S74	41,3	1,18	48,9	42,3	1,22	51,5	51,8	1,44	74,5
Hoesten	R05	45,7	1,26	57,7	42,3	1,28	54,3	49,1	1,28	63,0
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	44,1	1,38	61,1	46,9	1,29	60,7	34,7	1,46	50,6
Depressie	P76	31,3	2,20	69,0	26,7	2,62	69,9	12,0	3,37	40,5
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	28,3	1,19	33,7	24,8	1,07	26,7	49,1	1,49	72,9
Rug symptomen/klachten	L02	27,5	1,43	39,3	36,8	1,58	58,0	37,2	1,42	52,7
Maagpijn	D02	20,8	1,36	28,1	29,4	1,41	41,4	34,7	1,61	55,8

Tabel A3-4 Top 15 Klachten en aandoeningen met de meeste werklast voor de huisarts in achterstandsgebieden uitgesplitst naar SES (n=11.256)

		Ziekenfonds			Particulier		
		Prevalentie	Contacten	Werklast	Prevalentie	Contacten	Werklast
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	69,8	2,83	197,4	71,1	2,80	198,8
Diabetes mellitus	T90	43,4	3,88	168,6	21,2	3,79	80,4
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	73,1	1,62	118,1	35,8	1,40	49,9
Contact eczeem/ander eczeem	S88	56,8	1,58	89,7	48,1	1,27	61,0
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	27,6	3,16	87,4	17,7	1,95	34,5
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	42,3	1,76	74,3	30,9	1,67	51,7
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	48,9	1,37	67,0	50,4	1,25	63,2
Astma	R96	35,7	1,92	68,4	22,1	1,82	40,2
Dermatomyose(n)	S74	50,1	1,32	66,0	30,0	1,31	39,3
Hoesten	R05	50,6	1,30	65,6	32,2	1,14	36,7
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	41,9	1,43	60,0	33,6	1,26	42,4
Depressie	P76	23,9	2,62	62,8	14,1	1,94	27,4
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	38,0	1,39	53,0	36,2	1,22	44,2
Rug symptomen/klachten	L02	37,0	1,44	53,3	17,2	1,44	24,7
Maagpijn	D02	30,7	1,50	46,1	18,1	1,51	27,4

Tabel A4 Klachten en aandoeningen in achterstandsgebieden met de meeste werklast voor de huisarts in vergelijking met de referentiegroep*

ICPC naam	Code	Achterstandsgebieden (n=11.256)			Referentiegebieden (72.689)			Werklast achterstandsgebieden versus referentie	
		Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	AR ¹	RR ²
Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	K86	69,8	2,8	197,1	78,3	2,5	199,5	2,5	1,0
Diabetes mellitus	T90	38,8	3,9	150,2	37,7	3,7	140,3	10,0	1,1
Acute infectie bovenste luchtwegen	R74	65,6	1,6	104,2	46,8	1,3	63,0	41,2	1,7
Contact eczeem/ander eczeem	S88	55,1	1,5	84,3	45,0	1,4	61,8	22,5	1,4
Andere gegeneraliseerde/niet gespecificeerde ziekte(n)	A99	26,1	3,0	77,4	26,2	2,6	68,4	9,0	1,1
Cystitis/urinewegsinfectie	U71	39,9	1,7	69,6	44,0	1,9	84,4	14,8	0,8
Anticonceptie: orale anticonceptie	W11	49,0	1,4	66,0	36,3	1,2	44,4	21,6	1,5
Astma	R96	33,1	1,9	63,6	28,6	1,7	49,8	13,8	1,3
Dermatomycose(n)	S74	46,2	1,3	60,9	38,6	1,2	46,8	14,0	1,3
Hoesten	R05	46,9	1,3	59,8	45,1	1,2	55,8	4,0	1,1
Lage-rugpijn zonder uitstraling	L03	40,1	1,4	56,2	38,2	1,3	50,1	6,1	1,1
Depressie	P76	22,0	2,5	56,1	24,7	2,5	61,8	5,8	0,9
Hooikoorts/allergische rhinitis	R97	37,5	1,4	51,0	33,1	1,3	42,0	9,0	1,2
Rug symptomen/klachten	L02	32,9	1,4	47,3	24,1	1,3	32,2	15,0	1,5
Maagpijn	D02	28,0	1,5	42,1	15,3	1,4	20,8	21,3	2,0
Slapeloosheid/andere slaapproornis	P06	27,9	1,5	41,7	29,6	1,4	42,3	0,6	1,0

ICPC naam	Code	Achterstandsgebieden (n=11.256)			Referentiegebieden (72.689)			Werklast achterstandsgebieden versus referentie	
		Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	AR ¹	RR ²
Acute bronchitis/bronchiolitis	R78	22,9	1,8	40,8	26,5	1,6	42,4	1,6	1,0
Andere gelokaliseerde buikpijn	D06	28,0	1,4	38,9	18,9	1,4	26,7	12,2	1,5
Schouder symptomen/klachten	L08	23,6	1,6	38,4	15,2	1,4	20,8	17,6	1,8
Moeheid/zwakte	A04	27,2	1,4	37,6	24,1	1,3	32,1	5,5	1,2
Emfyseem/COPD	R95	13,4	2,7	36,5	14,0	2,5	35,2	1,3	1,0
Obstipatie	D12	25,4	1,4	34,2	20,4	1,4	28,8	5,4	1,2
Knie symptomen/klachten	L15	23,0	1,4	33,2	18,5	1,3	23,8	9,4	1,4
Wratten	S03	18,9	1,8	33,2	23,7	1,7	40,9	7,7	0,8
Borstkas symptomen/klachten	L04	24,5	1,3	32,9	20,4	1,2	24,7	8,1	1,3
Hoofdpijn	N01	24,3	1,3	30,7	13,3	1,3	16,7	14,0	1,8
Vetstofwisselingsstoornis(sen)	T93	20,1	1,5	29,6	27,7	1,4	39,1	9,5	0,8
Angststoornis/angstoestand	P74	9,5	3,1	29,4	10,3	2,3	23,9	5,5	1,2
Nek symptomen/klachten	L01	22,8	1,3	29,3	22,8	1,3	28,8	0,5	1,0
Overmatig cerumen	H81	21,6	1,4	29,2	35,5	1,3	46,7	17,5	0,6
Voet/teen symptomen/klachten	L17	22,1	1,3	28,4	19,9	1,2	24,1	4,3	1,2
Constitutioneel eczeem	S87	18,6	1,5	28,2	15,8	1,3	20,8	7,3	1,4
Veronderstelde gastro-intestinale infectie	D73	17,7	1,5	27,2	10,3	1,4	14,0	13,2	1,9
Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	L99	16,3	1,6	26,7	25,4	1,5	39,1	12,4	0,7

ICPC naam	Code	Achterstandsgebieden (n=11.256)			Referentiegebieden (72.689)			Werklast achterstandsgebieden versus referentie	
		Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	AR ¹	RR ²
Hypertensie met orgaanbeschadiging/ secundaire hypertensie	K87	9,3	2,8	25,8	9,9	2,6	26,2	0,4	1,0
Otitis externa	H70	16,2	1,5	24,6	14,7	1,5	22,2	2,4	1,1
Symptomen/klachten keel	R21	20,9	1,2	24,3	14,1	1,2	16,4	7,8	1,5
Acne	S96	15,8	1,5	23,4	8,8	1,4	12,3	11,1	1,9
Crisis/voorbijgaande stressreactie	P02	15,4	1,5	23,0	7,9	1,5	11,6	11,4	2,0
Andere ziekte(n) huid/subcutis	S99	15,2	1,5	23,0	12,5	1,4	16,9	6,1	1,4
Acute/chronische sinusitis	R75	15,6	1,5	22,8	22,0	1,4	30,0	7,2	0,8
Lage-rugpijn met uitstraling	L86	11,6	2,0	22,7	13,1	2,0	25,9	3,1	0,9
Angstig/nerveus/gespannen gevoel	P01	16,9	1,3	22,6	17,3	1,4	23,4	0,8	1,0
Infectieuze conjunctivitis	F70	18,0	1,2	22,3	15,1	1,3	19,1	3,2	1,2
Otitis media acuta/myringitis	H71	16,1	1,4	22,0	14,5	1,5	22,2	0,1	1,0
Spierpijn	L18	14,1	1,6	21,9	10,7	1,2	12,8	9,1	1,7
Andere anticonceptie vrouw	W14	9,0	2,4	21,8	5,1	1,8	9,5	12,3	2,3
Ijzerebrekanemie	B80	10,7	2,0	21,1	5,5	1,7	9,6	11,5	2,2
Vertigo/duizeligheid	N17	16,0	1,3	21,1	12,9	1,3	16,8	4,2	1,3
Angina pectoris	K74	12,3	1,7	20,7	12,6	1,6	20,4	0,3	1,0
Been/dijbeen symptomen/klachten	L14	14,0	1,5	20,4	13,2	1,3	17,5	2,9	1,2
Andere lokale infectie(s) huid/subcutis	S11	14,6	1,4	20,1	10,2	1,3	13,6	6,5	1,5
Acute tonsillitis/peritonsillair abces	R76	13,6	1,4	19,5	8,8	1,3	11,6	7,9	1,7

ICPC naam	Code	Achterstandsgebieden (n=11.256)			Referentiegebieden (72.689)			Werklast achterstandsgebieden versus referentie	
		Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	AR ¹	RR ²
Spastisch colon/IBS	D93	9,6	2,0	19,5	9,4	1,6	15,2	4,3	1,3
Migraine	N89	10,3	1,9	19,4	11,3	1,6	18,1	1,2	1,1
Zuurbranden	D03	13,2	1,5	19,3	8,6	1,3	10,8	8,5	1,8
Stoornis maagfunctie	D87	11,1	1,7	19,2	12,2	1,5	18,9	0,3	1,0
Verhoogde bloeddruk	K85	10,5	1,8	18,8	10,7	2,0	21,4	2,5	0,9
Decompensatio cordis	K77	7,4	2,5	18,7	9,4	2,7	24,8	6,0	0,8
Pruritus/jeuk	S02	13,6	1,4	18,7	9,1	1,3	12,1	6,6	1,5
Candidiasis urogenitale vrouw	X72	12,4	1,5	18,6	11,9	1,3	15,3	3,3	1,2
Diarree	D11	13,5	1,3	18,1	9,1	1,4	12,4	5,7	1,5
Down/depressief gevoel	P03	10,5	1,7	17,9	7,2	1,5	10,7	7,2	1,7
Zwangerschap: bevestigd	W78	12,7	1,3	17,1	6,9	1,4	9,6	7,5	1,8
Impetigo/impetiginisatie	S84	10,5	1,5	16,0	9,6	1,3	12,4	3,6	1,3
Gezwellen enkels/enkeloedeem	K07	10,7	1,5	15,9	11,3	1,5	16,6	0,7	1,0
Andere psychische stoornissen	P99	6,4	2,4	15,5	3,1	2,5	7,7	7,8	2,0
Hemorroiden	K96	11,5	1,3	14,9	8,5	1,2	10,1	4,8	1,5
Scheurwond/snijwond	S18	11,7	1,3	14,9	10,4	1,5	15,5	0,5	1,0
Spanningshoofdpijn	N02	10,2	1,4	14,4	6,3	1,3	8,1	6,3	1,8
Gegeneraliseerde buikpijn/buikkrampen	D01	10,2	1,4	13,9	9,0	1,3	11,5	2,3	1,2
Koorts	A03	11,7	1,2	13,8	6,9	1,2	8,3	5,4	1,7
Hand/vinger symptomen/klachten	L12	11,5	1,2	13,7	10,8	1,2	13,3	0,3	1,0

ICPC naam	Code	Achterstandsgebieden (n=11.256)			Referentiegebieden (72.689)			Werklast achterstandsgebieden versus referentie	
		Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	AR ¹	RR ²
Andere/chronische ischemische hartziekte	K76	6,0	2,2	13,5	5,8	2,1	12,4	1,1	1,1
Seborroïsch eczeem/roos	S86	10,6	1,3	13,5	11,7	1,2	14,2	0,7	0,9
Andere virusziekte(n)	A77	9,6	1,3	12,8	7,2	1,3	9,1	3,6	1,4
Schoudersyndroom/PHS	L92	7,6	1,7	12,7	17,3	1,8	30,3	17,6	0,4
Anticonceptie: IUD	W12	8,4	1,5	12,6	5,9	1,7	9,8	2,8	1,3
Vaginale afscheiding	X14	9,9	1,3	12,4	6,6	1,3	8,7	3,7	1,4
Blepharitis/hordeolum/chalazion	F72	8,8	1,4	12,3	7,5	1,3	10,1	2,3	1,2
Andere visussymptomen/-klachten	F05	11,0	1,1	12,0	7,3	1,1	8,2	3,8	1,5
Allergie/allergische reactie	A12	9,3	1,3	12,0	8,3	1,2	9,9	2,1	1,2
Urticaria	S98	7,6	1,6	11,9	6,4	1,3	8,4	3,5	1,4
Boezemfibrilleren/-fladderen	K78	6,0	2,0	11,9	7,1	1,9	13,2	1,3	0,9
Dyspnoe/benauwdheid toegeschreven aan luchtwegen	R02	8,7	1,4	11,7	8,7	1,4	12,0	0,3	1,0
Hypothyreoidie/myxoedeem	T86	5,3	2,2	11,5	9,8	1,6	15,7	4,3	0,7
Psoriasis (met of zonder artropathie)	S91	6,9	1,7	11,5	5,7	1,4	8,3	3,2	1,4
Lokale zwelling/papel/knobbel huid/subcutis	S04	9,4	1,2	11,4	8,0	1,2	9,5	1,8	1,2
Buil/kneuzing/contusie intacte huid	S16	10,0	1,1	11,4	6,5	1,1	7,2	4,2	1,6
Cerebrovasculair accident (CVA)	K90	5,2	2,2	11,1	6,1	1,9	11,8	0,7	0,9
Lokale roodheid/erytheem huid	S06	9,2	1,2	11,1	6,3	1,2	7,4	3,7	1,5
Andere infectie huid/subcutis	S76	6,8	1,6	10,9	7,2	1,8	12,8	1,9	0,9

ICPC naam	Code	Achterstandsgebieden (n=11.256)			Referentiegebieden (72.689)			Werklast achterstandsgebieden versus referentie	
		Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	Prevalentie (per 1000 patiënten)	Contacten	Werklast (bezoeken per 1000 patiënten/jaar)	AR ¹	RR ²
Niezen/neusverstopping/loopneus	R07	8,4	1,3	10,7	5,4	1,2	6,3	4,4	1,7
Afwijkend gevoel aan oog	F13	8,5	1,3	10,7	7,5	1,2	8,8	1,8	1,2
Ander letsel bewegingsapparaat	L81	7,6	1,4	10,6	12,0	1,2	14,8	4,2	0,7
Pols symptomen/klachten	L11	8,5	1,2	10,5	5,6	1,2	6,9	3,6	1,5
Menorragie	X06	7,3	1,4	10,5	4,1	1,4	5,7	4,7	1,8
Andere symptomen/klachten aspect huid	S21	8,9	1,2	10,4	5,8	1,2	7,0	3,4	1,5
Pneumonie	R81	5,9	1,7	10,2	8,2	2,0	16,3	6,1	0,6
Jicht	T92	5,8	1,8	10,2	6,3	1,7	11,0	0,8	0,9
Arm symptomen/klachten	L09	8,6	1,2	10,1	5,6	1,2	6,9	3,3	1,5
Allergische/niet-gespecificeerde conjunctivitis	F71	8,0	1,3	10,1	6,5	1,2	8,0	2,1	1,3
Oorpijn	H01	8,2	1,2	10,0	5,1	1,1	5,8	4,1	1,7

* alleen de klachten en diagnoses met een prevalentie van minimaal 10 per 1000 patiënten in achterstandsgebieden zijn opgenomen in de tabel

¹ AR = Attributief risico, oftewel het risico verschil: het absolute verschil tussen de prevalentie in achterstandsgebieden en de referentiegroep

² RR = Relatief risico: de ratio van de prevalentie in achterstandsgebieden en de prevalentie in de referentiegroep

